

Laisakai

LIETUVIAMS

1966

GEGUŽIS / MAY

* * *	GYVENIMUI TEKANT	178
K. Trimakas, S. J.	MEILĖ IR LYTIS — KURLINK	180
R. Kriaučiūnas	APIE JAUNIMO PASIMETIMĄ	182
A. Liulevičius	APKLAUSINĖJUS ŽINDUOLIUS	185
A. Liulevičius	REKLAMOS PARDUODA SAPNUS	186
R. Šliažas	ŽAISM. BERNIUKŲ MIRAŽAS	187
K. Trimakas, S. J.	TOLIAU IEŠKANT “KODĖL”	191
J. Vaišnys, S. J.	LABIAUSIAI NESUPRASTA AUKLĖJIMO SRITIS	194
A. Kezys, S. J.	VYTAS VALAITIS	196
A. J.	IŠTRAUKA IŠ ANAPUS	205
D. Sadūnaitė	EILĖRAŠČIAI	206
A. Grauslys	MEILEI GIMSTANT	208
A. Rūta	“DELFINO ŽENKLE” (rec.)	212
G. Ivaškienė	APIE PAUKŠTYTES...	214
G. Ivaškienė	VAIKUS AUKLĖJANT	215
A. Gylytė	JAUNIMO GYVA ATSAKOMYBĖ	216
S. Semėnienė ir D. Koklytė-Lukienė	EKRANO MIRGESY	218
	SKAITYTOJO ŽODIS	220

**LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas reli-
ginės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.**

Vyriausias redaktorius Kęstutis Trimakas, S. J.

Vyresnysis redaktorius Juozas Vaišnys, S. J.

Redakcijos nariai Gediminas Kijauskas, S. J.

Dr. Arūnas Liulevičius

Techninė redaktorė Birutė Bulotaitė

Foto redaktorius Algimantas Kezys, S. J.

Administratorius Petras Kleinotas, S. J.

Viršelis ir vinjetės Algirdo Kurausko

Adresas 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636

Telefonas REpublic 7-8400

Spaustuvė Immaculata Press, Putnam, Conn.

Prenumerata metams — 4 dol.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. Yearly subscription \$4.00, single copy 40c. Entered as second class matter and 2nd class postage paid at the Post Office, Chicago, Ill. and additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

laiškai

LIETUVIAMS

Vol. XVII Nr. 5

G E G U Ž I S / 1966 / M A Y

*VISI KELIAI ne tik iš kažkur
ateina, bet ir kažkur veda, nors
kartais ir nesimato, kurlink tįsta
jų vingiai.*

(Foto Vyto Valaičio)

GYVENIMUI TEKANT

■ Jaunimo Kongresui artėjant

Po visos eilės spaudoj pasirodžiusių (daugiausia — vyresniųjų) pasisakymų Jaunimo Kongreso reikalu, po finansinio vjaus atsišaukimų lietuvių laikraščių puslapiuose pasirodė jau senokai laukta Jaunimo Kongreso programa ir sąrašai atvyksiančiųjų į Kongresą iš tolimųjų užjūrio kraštų. Tai ženklai, rodantys, kad Jaunimo Kongresas žingsnis po žingsnio artėja.

Tarp daugelio ši Kongresą vertinančių balsų pasigirsta viena kita jį nuvertinanti nuomonė: kai kas suabejoja tokia masinio suvažiavimo verte, būk tai tik į jį suvažiuojama, apie jį ir jame daug pakalbama, o po jo taip ir nejaučiama jokios didesnės permainos.

Nors suvažiavimas tikrai bus masinio pobūdžio, tačiau iš akademinės programos dalies matyti, kad Kongreso rengėjai pasitiki dalyvių pakankamu subrendimu: nors paskaitų, simpoziumų ir diskusijų temos yra gan įprastinės, tačiau jos yra svarios ir jaunimui reikalingos, nušviečiančios lietuvių tautos padėtį ir paties jaunimo uždavinius dabarty.

Kaip ir tikėtasi. Kongreso programoje labiausiai pabrėžiamas tautinis aspektas. Visgi nepamirštos ir kitos sritys: religinė, kultūrinė ir sportinė-pramoginė. Jaunimas juk ir turi bręsti pilnutiniais žmonėmis; tik tada jie geriausiai atliks ir savo tautinius uždavinius.

Antra vertus, tikimasi, kad susibūręs jaunimas ne vien pasidžiaugs pramogine programos dalimi, bet prisiturtins idėjomis ir idealais.

Tik plataus ir gilaus pobūdžio suvažiavimas gali atsiekti tai, ko negali niekas kitas: plačiu masiniu būdu uždegti daugelį. Čia ir glūdi Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongreso svarba: uždegti jaunimą tautine ištikimybe ir pilnutinio žmogiško gyvenimo prasmingumu.

■ Jaunimo stovyklos

Artėjant vasarai, dėmesys krypsta į poilsį, atostogas, na... ir į jaunimo stovyklas.

Kiek lietuvių išeivių jaunimo stovyklauja? Antano Saulaičio, S. J., apytikriai surinktais duomenimis, 1965 m. laisvajame pasaulyje buvo surengtos 34 stovyklos, kuriose dalyvavo apie 3210 lietuvių jaunuolių praleidusių apie 43,750 stovyklavimo dienų.

Pagal tradiciją, stovyklų ruošime pirmauja skautai. Lietuvių Skautų Sąjunga suruošė 12 stovyklų (1680 stovyklautojų, 21,700 stovyklavimo dienų), Lietuvių Jūrų Skautija ir Akademinis Skautų Sąjūdis — po 2. Ateitininkai surengė 7 jaunimo stovykias; iš jų 6 moksleiviams (460 asmenų 6400 stovyklavimo dienų). Nekaltojo Prasiidėjimo Seserys suorganizavo 3 stovyklas su 260 mergaitėmis, stovyklavusiomis 5741 dienas. Po vieną stovyklą surengė visa eilė organizacijų, o taip pat tėvai pranciškononai ir tėvai marijonai.

Daugiausia lietuvių jaunimo stovyklavo JAV vidurinėje dalyje — 1220; paskui Kanadoje — 940, rytinėse JAV — 540, vakarinėse JAV — 140; įvairiuose kituose kraštuose — 370.

Šįmet Jaunimo Metų proga ruošiamo dvi ypatingo pobūdžio stovyklos Dainavoje netoli Detroito: Jaunimo Vadovų Studijų Savaitė ir Pasaulio Lietuvių Jaunimo stovykia, susidedanti iš įvairių organizacijų pastovyklių. Pastaroji yra pirma tokio pobūdžio stovykla lietuvių jaunimo stovyklavimo istorijoje.

■ Atsakingi už dabartį

Savo laiške, gegužės 13 d. minint Lietuvos pavidimą švč. Marijos Nekalčiausiojo Širdžiai, vyskupas Vincentas Brizgys priminė visiems pasaulio lietuviams: "Mes esame atsakingi už dabartį ir iš to sekančią ateitį. Mūsų laikais yra labai daug pavojų

žmonėms tapti paviršutiniškais, visus įvykius praleisti be susidomėjimo, be sutitelkimo, be atsakomybės jausmo. Lengva yra nieko nesiekti, neapsisunkinti jokiais pastangomis ar aukomis, pasyviai laukti, kas pasaulyje susikurs be mūsų pastangų. Tokios nuotaikos tačiau yra tų žmonių, kurie nesirūpina savo pareigomis, žmonijos ir net savo vaikų ateitimi, o gyvena viendieniu gyvenimu... Tik maldos, atgailos ir apaštališkos veiklos gyvenimas duos mums teisės save laikyti vertais kovojančios Bažnyčios ir mūsų kenčiančios ir kovojančios tautos nariais".

■ Švenčiant tūkstantį metų

Šimet gegužės mėn. pradžioje Lenkijos katalikai atšventė 1000 metų krikščionybės sukaktį savame krašte. Vyskupai laišku pakvietė dalyvauti iškilmėse ir Vokietijos vyskupas. Šis laiškas tapo pretekstas naujiems Bažnyčios užpuldinėjimams. Komunistai apkaltino vyskopus nelojalumu.

Krikščionybės sukakties minėjimui buvo padaryta daug sunkumų. Nei popiežiaus, nei kitų kraštų vyskupų neįsileista. Dar keisčiau: tik prieš mėnesį komunistinė vyriausybė nutarė pakonkuruoti su Bažnyčia, visur paskubom įsakydama ruošti didžiulius mitingus Lenkijos valstybės 1000 m. sukakčiai paminėti.

Poznanėje įvykęs incidentas yra tipiškas. Tuo pačiu metu, kai kardinolas Vyšinskis atnašavo Mišias katedros aikštėje, komunistai suruošė mitingą, kuriame turėjo organizuotai dalyvauti visi miesto darbininkai ir tarnautojai. Žurnalistai pastebėjo, kad po kiek laiko minia pradėjo tirpti; pasekė pasitraukiančiuosius, jie atsirado katedros aikštėje.

Šie ir panašūs trukdymai (kaip pvz. traukinių skaičiaus sumažinimas į Čenstakavos šventovę) rodo komunistų vyriausybės norą, bet ir negalią palaužti Katalikų Bažnyčią Lenkijoje. Ne taip lengva 1000 metų prisišimą išrauti iš tautos širdies.

■ Kas kaltina ir kas dėkoja

R. Hochhutho dramos veikale *Der Stellvertreter* popiežius Pijus XII pavaizduoja-

mas kaip šaltas diplomatas, kaltai tylėjęs, nors turėjęs viešai pasmerkti nacių už žydų persekiojimą. Jo sukeltos diskusijos dar iki šiol nenurimsta.

Šiam klausimui objektyviai svarstyti buvo atspausdinti svarbūs istoriniai dokumentai: Pijaus XII laiškas vokiečių vyskupams (*Lettres de Pie XII aux Eveques Allemands: 1939-1944*) ir jauno žydo istoriko S. Friedlanderio (kurio, dar vaiko, gyvybė, tėvams žuvus Auschwitzo kacetė buvo išgelbėta, jį paslėpus katalikų vienuolyne) knyga *Pius XII and the Third Reich: Documentation*. Šiuose dokumentuose atsiskleidžia popiežiaus pastangos išlaikyti Bažnyčios vienybę ir politinį neutralumą, kilus karui tarp tautų ir esant nuomonių skirtumui pačių vokiečių vyskupų tarpe.

Tose popiežiaus pastangose kai kas teįžvelgia šaltą diplomatiją. Tuo tarpu žydų mokslininkas Pinhas E. Lapide, buvęs Izraelio konsulas Milane, pareiškė, kad dvejų metų studijos jį įtikino, jog pagal esamas sąlygas Pijus XII teisingai nusprendė nacių viešai nepasmerkti ir kad įvairiais būdais išgelbėjo 860,000 žydų gyvybių. Jo knyga *The Last Three Popes and the Jews* netrukus pasirodys spaudoje. Jis siūlo Izraelyje užveisti 860,000 jaunų medelių mišką Pijaus XII šviesiam atminimui.

■ Katalikai ir liuteronai

Katalikų Bažnyčios ir Liuteronų Pasaulinės Federacijos atstovai susitiko Strasbūrgėje, Prancūzijoje, aptarti ateities bendravimo gaires. Konkretūs pasiūlymai buvo pasiūsti Vatikano Sekretariatui Krikščionių Vienybei Siekti ir Liuteronų Pasaulinei Federacijai Genevoje.

■ Plačiau sprendžiant

Gimimų kontrolės klausimą nagrinėjančios popiežiaus komisijos sekretorius tėv. De Riedmatten paskelbė, kad komisija jau yra surinkusi daug informacijos, visgi popiežiaus "sprendimas negalėtų ribotis vien atsakymu į kokią kazuistikos klausimą, bet pristatytų rezultatus bendresniuose ir platesniuose vedybinės moralės rėmuose". Tokio platesnio pobūdžio nutarimo dar netenka laukti kuriuo nors nustatytu laiku.

KURLINK?

lytis
ir
meilė
šiandien

Algirdas Trinkūnas. JAUNIMAS 1965, Nr. 3.

VISAIS LAIKAIS meilė ir lytis žmogui teikė daug egzaltacijos, bet taip pat — jam jas iškreipus — gal nė kiek nemažiau vargo. Tos galios, rodos, visada veikė kaip ugnis — žmogų, jo jausmus šildydamos, kaitindamos, bet kartu, kai nekontroliuojamos, degindamos iki nebepakeliamo skausmo. Daug egzaltacijos, bet ir daug vargo jos tebetiekia ir šiandien — šiandien gal dar daugiau, nes dabar labiau negu bet kada į jas žmogus yra sudėjęs didelę savo laimės dalį, o kartais net visą likimą.

Po karalienės Viktorijos laikais paplitusio puritonizmo mestasi į kitą kraštutinumą: išpopuliarintų Freudo idėjų, reklamų ir bendrai atsipalaidavusios visuomenės įtakoje lytis tapo vis daugiau išvilкта į viešumą — be gėdos, bet ir be pagarbos; nustojusi varžtų, bet ir neatgaunanti laisvės. Atsirado naują "lyties revoliuciją" skelbiančiųjų "pranašų"; tik daugeliu atžvilgiu tos revoliucijos idėjos dvelkė jau nuo amžių senu Adomo ir Ievos vaikų aistringumu.

Visgi neneigtina, kad yra teisu persvarstyti požiūrį į lytį. Anksčiau Vakarų pasaulį buvo apėmęs manicheizmo slogutis, kūną sutapatinęs su blogio versme, o lytį su nuodėme. Labai apgailėtina, kad tos mintys buvo skleidžiamos net krikščionybės vardu, nors iš tikro pačioj krikščionybėj tam pagrindo nebuvo. Krikščioniškoji mintis baigė tuo slogučiu atsikratyti (pvz. žr. Vatikano II Suvažiavimo pastoracinės konstitucijos "Bažnyčia Moderniajame Pasaulyje" mintis apie lytį ir šeimą: "L. L.", kovas, 111 psl.), nors jo pasėkų dar negalima taip greitai panaikinti.

Šiuo metu Vakarų pasaulio kraštų (tuo pačiu ir juose gyvenančiųjų lietuvių) plačiąją visuomenę, o ypač jaunimą, veikia dezorientuojanti įtaka, kurios priežastis (bent JAV) išskaičiuoja sociologas E. Burgess savo knygoje "Sexual Behavior in American Society" 26-27 psl.: 1) įvairios skirtingų kultūrų grupės turi skirtingą, o kartais net priešingą požiūrą į lytį, 2) pereinama iš puritoniškos laikysenos į atviresnį lyties priėmimą ir 3) masinių komunikacijų priemonės lyties temas traktuoja palaidžiau. Dėl šių priežasčių visuomenė, o ypač jaunimas, dezorientuojasi ir lengviau pasimeta.

Tad šiuo metu labai svarbu susidaryti balansuotą, žmogišką ir krikščionišką žvilgsnį į meilę ir lytį. Nuo to didele dalimi priklauso pavienių asmenų, jaunimo, šeimų ir ateisiančių kartų laimė ir gerovė. Šio "L. L." numerio specialiais straipsniais tikimės lietuvių visuomenei bent maža dalimi palengvinti susidaryti teisingą krikščionišką žvilgsnį. Svarstysime, kokia yra dabartinė jaunimo padėtis ir kokios jos psichologinės priežastys (182 psl.), ar galima pasitikėti plačiai išpopuliarinta Kinsey studija apie žmonių lytinę elgesį JAV (185 psl.), kokią sapną mums siūlo reklamos (186 psl.), ką propaguoja ir kaip meluoja lytinę revoliuciją skelbiąs "Playboy" žurnalas (187 psl.), kam yra priešvedybinis laikas (191 psl.), koks yra pozityvus auklėjimas šioje srityje (194 psl.) ir kas tėvams sakyтина mažiems vaikams (214 psl.).

Tikimės, kad iš šių rašinių skaitytojams išryškės žmogiška ir krikščioniška pažiūra: lyties negalima nei paniekinti, nei pervertinti. Negalima paniekinti, nes ji yra žmogiška. Negalima pervertinti, nes ji yra tik dalis. Kaip žmogiškąją dalį, visi — tiek vedusieji, tiek ne — turime branginti. Tačiau naudotis ja gali tik tie, kurie rišasi vedybomis, pastovia konkretizuotos meilės forma, ir savo meilei kūnu išreikšti, ir naujai gyvybei išsaukti. Tik tokia laikysena palenks tas ugingas meilės ir lyties galias esamoms ir ateinančioms kartoms suteikti ne vargo, bet patvaraus ir tobulinančio džiaugsmo.

Kęstutis Trimakas, S. J.

Apie jaunimo lytinį pasimetimą

ROMUALDAS KRIAUCIŪNAS

Kalbėdami apie jaunimą, galvoje turime gimnazistų amžių. Nors toks apribojimas yra dirbtinis, tačiau reikalingas, kad nepaklydus į lankas. Lytiniais santykiais laikysime tik tokius, kurie yra biologiškai normalūs tarp skirtingos lyties asmenų, taip kad iš šios kategorijos išjungsime tuos santykius, kurie Vakarų kultūroje įeitų į psichinių nukrypimų sritį. Lytiniu pasimetimu laikysime tokį tarplytinį elgesį, kuris kasdieninėje kalboje aptariamas kaip nedoras ar nemoralus, t. y. kertasi su nustatytomis moralės normomis.

DAVINIAI

Lytinis elgesys yra viena iš didelių problemų ne tik jaunuoliui, bet taip pat jo tėvams, mokytojams ir visiems kitiems, besirūpinantiems jo gerove. Kiekvienas jaunuolis išgyvena lytinį brendimą, kuris, nors laipsniškas, ypač paspartėja apie dvyliktuosius metus pas mergaites ir apie keturioliktuosius metus pas vaikus. Yra davinių, rodančių, kad pas vaikus lytinė veikla daugiausia pasireiškia apie aštuonioliktuosius metus, kai tuo tarpu pas moteris tik persiritus trisdešimtuosius. Kadangi ši pastaba tinka ir vedusiems, tuo galima bent dalinai išaiškinti, kodėl merginos paprastai yra laikomos doresnėmis.

Kad jaunimo dorovė yra žemame lygyje arba kad doroviniai principai neatsveria lytinio instinkto ir kitų įtakų svarbos, galime spręsti iš sekančių reiškinių. Įvairios studi-

jos parodo, kad lytiškai aktyvių vaikų lytinio pasireiškimo vidurkis yra apie tris kartus į savaitę. Santykiai su priešingos lyties asmenimis sudaro didžiausią tų pasireiškimų dalį. Merginų lytinio pasireiškimo vidurkis yra tik penktadalis to, kas minėta apie vaikus. Kiti daviniai rodo, kad iš gimnazijas ką tik baigusiu, bet dar nevedusių ar netekėjusių, nuo 45% iki 60% yra turėję lytinius santykius.

Neturime žinių, kaip mūsų lietuviškasis jaunimas prilygtų vietiniams (pvz. amerikiečiams), tačiau atsitiktinė informacija sako, kad nebe visi, kurie dar apie rūteles ir nekaltus dobilėlius dainuoja, tokie tebėra. Visgi norėtume tikėti, kad mūsų jaunimo dorovė yra aukštesniame lygyje, negu amerikiečių vidurkis.

Kaip ten bebūtų, statistika aiškiai rodo, kad lytiniai santykiavimai tarp jaunuolių dažnėja. Tiesa, statistiniai daviniai yra nebūtinai tikslūs, nes juk nevisada žmonės tiesą sako, nors pats melavimas nebūtinai reiškia paneigimą. Kai kurie jaunuoliai sufabrikuoja nebūtas istorijas apie savo lytinį gyvenimą vien tik kitus užimponuoti.

PRIEŽASTYS

Pažvelkime į keletą priežasčių, paveikiančių jaunimo tarplytinius santykius. Čia pat reikia pastebėti, kad būtų netikslu suprakti priežastis su pateisinimu, kaip nereitai pasitaiko net profesinėje literatūroje.

Nors patarlė ir sako, kad blogas paukštis, kuris savo lizdą teršia, bet prabėgomis pirma norėtume "kaltinamąjį" pirštą kreipti į kai kurias socialinių mokslų išraiškas.

Kaip savo laiku Kopernikas ir Darwinas, taip šio šimtmečio pradžioje Freudas kirto į krikščioniškosios tradicijos šaknis. Grubiai kalbant, Kopernikas žmogų išstūmė iš visatos centro, Darwinas tą žmogų sugyvuolino, o Freudas tam žmogiškam gyvuliui atėmė laisvą valią. Galima teigti, kad pastarojo ypatingas lytinio prado žmoguje pabrėžimas turėjo didelės neigiamos įtakos šių laikų žmonių moralei. Jei pereito šimtmečio gale lytinis pradas buvo beveik paneigtas, tai šio šimtmečio viduryje jis yra pervertinamas. Freudų teorijos ir išvedžiojimai turėjo daug įtakos tiesiant gaires vaikų auklėjimui, psichiatriniam gydymui, pedagoginei teorijai ir praktikai, literatūrai ir t.t. Jo teorijų priedangstėje buvo puoselėjama mintis, kad vaikų psichinei sveikatai yra kenksminga moraliniais varžtais ir disciplina juos apvaldyti ir formuoti. Šio krašto pedagoginė sistema irgi persirgo panašiu galvojimui. Tik ne taip jau seniai susigaudyta, kas atsitiko, ir dabar bandoma apie tai tydomis apeiti.

Nors ir nepretenduoju visas priežastis išvardinti, reikia būtinai paminėti įvairių dorovei kenksmingą literatūrą, filmus, reklamas bei kasdieninę spaudą. Detalus intymių santykių pristatymas — o tai kartojasi

Algirdas Trinkūnas. JAUNIMAS 1965, Nr. 1 (detalė)

kasdien — ne tik atbukina jautrią ir imlią jaunuolio dvasią, bet tuo pačiu provokuoja visa asmeniškai patirti. Tam susidaro natūrali galimybė, kai jaunuoliai pradeda poruotis. Kaip žinome, yra didelė mada poruotis, kas paprastai laikoma įvykusiū faktu tarp trečio ir šešto pasimatymo su tuo pačiu asmeniu. Nors poravimasis automatiškai nereiškia vedybų, tačiau nevienas jaunuolis tokiu lūkesčiu gyvena. Šiame krašte 1959 m. vedančio vaikinų amžiaus vidurkis buvo 23 metai, o ištekančios merginos — 20. Daugiau merginų ištėkėjo būdamos aštuoniolikos metų, negu bet kurio kito amžiaus.

Priimta sakyti, kad poravimasis turi tam tikrą saugumo elementą. Pagal ritualistinio poravimosi taisyklės abi pusės sutinka, kad neskirs pasimatymų su niekuo kitu. Tuo garantuojamas partneris įvairioms pramogoms, kaip šokiams, gegužinėms, išvykoms ir t. t. Įdomu pastebėti, kad šių laikų jaunuolių poravimasis (retenybė prieš keturiasdešimt metų) yra labai panašus šio krašto kaimiečių poravimuisi pereito šimtmečio gale. Nors šių dienų poravimąsi automatiškai neseka lytinis glamonėjimasis ar santykiavimas, tačiau ilgiau beužsitiesiantis draugavimas retai teisvengia lytinio eksperimentavimo, nejučiomis išsivystančio į lytinius santykius.

Nors šiame krašte "meilė" ir yra nuolat peršama prekė, tačiau ne visi į ją vienodai reaguoja. Vieni jaunuoliai išimtyli staiga

ir tarsi pasiduoda likimui, kai tuo tarpu kiti išlaiko tam tikrą pusiausvyrą ir išmintingai nukelia vedybas iki vėlesnio laiko.

Peržvelgus atitinkamą literatūrą, galima pasiūlyti sekančius apibendrinimus. Jaunuoliai, kurie save laiko išimylėjusiais, aktyviai atmeta savo tėvus. Atsitolinę nuo tėvų, jie prisiriša prie priešingos lyties asmens, kad galėtų patenkinti susidariusį emocinį alkį ir parodyti tėvams, kad jie jau nebėra tokie svarbūs jų emociniam gyvenimui.

Antra vertus, jaunuolis, kuris yra išvystęs darnų ir sveiką artimą emocinį ryšį su savo tėvais, ne tiek intensyviai išsipainioja į meilės verpetus. Ankstyvi išimylėjimai dažnai veda į ankstyvas vedybas. Daviniai rodo, kad yra tiesioginis ryšys tarp ankstyvo išimylėjimo, ankstyvo susiporavimo ir ankstyvų vedybų. Vienos Kalifornijos valstybėje atliktos masinės studijos daviniai parodo, kad 90% su viršum visų gimnazijų turėjo bent po vienerias gimnazistų vedybas. Vien toje valstybėje vienerių metų bėgyje daugiau kaip aštuoni tūkstančiai merginų ir daugiau kaip aštuoni šimtai vaikinų perėjo moterystės luoman dar lankydami gimnazijas.

Yra pastebėta, kad jaunuoliai su žemais siekliais ir su menkavertiškumo tendencijomis anksčiau išimylti ir turi didesnę patraukimą vestis. Jiems vedybos dažnai reiškia pabėgimą iš mažai žadančios kasdienybės. Taipgi yra patirta, kad anksti ištekančios merginos yra daugiau socialiniai nepritampančios, silpnai mokusios ir retai galvojusios apie tolimesnę mokslą ar kokią amatą. Vaikinai, kurie veda prieš devynioliktuosius metus, irgi yra charakterizuojami kaip turį sunkumų pritapti, blogai mokęsi ir anksti metę mokyklą. 7 universitetus eisiantieji, dar gimnazijoje būdami, rečiau poruojasi kaip jų bendramečiai. Išimylėjimas kartais atrodo kaip paskutinis šiaudas tiems, kurie jaučia, kad visos kitos galimybių durys jiems yra uždarytos. Jaunuoliai, besiruošiantys stoti universitetan ir jį baigti, turi atramos tašką ir randa savo tapatybę savo mokslo siekiuose taip, kad jie mažiau tokio atramos taško siekia išimylėdami. Tapatybės suradimas yra svarbus faktorius bet

kieno gyvenime. Tik tuomet, kada jaunuolis jaučia savo tapatybės stiprumą, jis gali brandinti intymumą su kitais, kurie ilgainiui laiduoja jo visapusišką asmeninį subrendimą.

Jaunuoliui augant tokioje aplinkoje, kur nuolatos yra perdedama meilė ir lytis, susidaro vaizdas, kad išimylėjimas ir vedybos yra raktas į subrendimą ir suaugusių pasaulį. Jam ieškant savo tapatybės, priešingos lyties asmuo pasirodo kaip aiškus atsakymas. Toks savyje nešioja iliuziją, kad lytinis santykiavimas sustiprina vyriškumo ar moteriškumo pajautimą. Trokšdamas kuo nors tapti, jis per greitai tampa vyru (o ji — žmona), tam, kad lengvai atsakytų į klausimą: "Kas aš esu?"

Nors lytinis patraukimas ir yra stiprus savyje, tačiau nevisada jis esti svariausiu akstinu, vedančiu į lytinį santykiavimą. Spaudimas prisitaikyti prie grupės normų kartais būna taip pat labai stipriu varikliu. Jaunuoliui, aktyviai ieškančiam tapatybės ir manančiam, kad ji jau rasta priklausant grupei, dažnai iškyla stiprus konfliktas tarp jo turimų moralinių vertybių ir troškimo išlaikyti savo trapią tapatybę. Iškilus reikalui arba prisitaikyti prie grupės normų, tuo užtikrinant didesnę grupės pripažinimą, arba išlikti ištikimu turimiems principams, principai dažnai pralaimi.

Kiti lytiškai pasantykiauja, gal bandydami sukurti niekada nepajustą ar neturėtą tėvų meilę ir nepatirtą fizinį kontaktą, kuris taip svarbus kūdikiams. Dar kitiems lytinis santykiavimas išplaukia iš nesugebėjimo savęs suvaldyti. Pastarieji turi sunkumų su bet koku palūkėjimu. Jie jau nuo mažens yra įpratę gauti viską, ko norėjo ir kada norėjo. Priešingos lyties asmuo jiems tėra tik objektas, turįs atitinkamus lytinius organus. Šalia jau minėtų priežasčių reikia paminėti ir žingeidumą, t. y., geismą patirti naujus pergyvenimus.

IŠVADOS

Kaip jau buvo užsiminta, jaunimo lytinis elgesys yra ir visuomenės problema. Nereikia pamiršti, kad lytinis pasireiškimas te-

(nukelta i 189 puslapį)

ZOOLOGUI APKLAUSINĖJUS ŽINDUOLIUS

Kinsey pranešimas

ARŪNAS LIULEVIČIUS

Prieš keliolika metų amerikietis zoologas Alfredas C. Kinsey su keliais bendradarbiais išleido dvi knygas: *Sexual Behavior in the Human Male* (1948) ir *Sexual Behavior in the Human Female* (1953). Knygoje atspausdinti apklausinėjimų duomenys bei išvados rado plataus atgarsio mokslinėje ir populariojoje spaudoje; dar ir šiandien jie neretai naudojami lytinio gyvenimo pailiustruoti ar charakterizuoti.

Kadangi ir lietuvių išeiviams, bent JAV-ėse, tenka apie šiuos "Kinsey pranešimus" nugirsti ar paskaityti, yra pravartu šiame rašinyje bent trumpai apie juos čia užsiminti, atsakant į du klausimus: 1) kas juose sakoma; 2) kaip juose surinktus duomenis vertinti.

DUOMENYS

Savo pranešimuose Kinsey stengėsi pateikti ir interpretuoti surinktą statistiką apie vyro ir moters lytinius pergyvenimus. Studijos rėmėsi 5300 vyrų ir 5940 moterų apklausinėjimu.

Pagal šią studiją, JAV vyrai savo lytinio aktyvumo viršūnę pasiekia tarp 16 ir 18 metų; tuo tarpu moterys — tarp 25 ir 35 metų.

Randama, kad žemesnio visuomeninio lygio vyrai su moterimis lytiškai santykinai

ja anksčiau ir dažniau, negu aukštesniųjų sluoksnių; svetimoterystės žemesnio sluoksnio žmonių tarpe sumažėja su amžiumi; gi aukštesniuose — padažnėja.

Išsilavinimo lygis turi nemažą reikšmę: 86% asmenų, turėjusių vien pradžios mokyklos išsilavinimą, ir 54% kolegiją baigusiųjų turėjo lytinius santykius jau prieš vedybas.

Iš apklausintų moterų pusė pasisakė turėjusios lytinius santykius prieš vedybas, iš kurių 46% — tik su vyru, kurį vėliau vedė.

KRITIKA

Kinsey studiją palankiai priėmė populiarioji savaitgalio priedų bei iliustruotų žurnalų spauda. Kritikos susilaukta iš sociologų ir antropologų. Nors buvo džiaugtasi šia mokslinė žmogaus lyties studija, tačiau joje pasigesta žmogiškųjų kategorijų. Pavyzdžiui, Margaret Mead kritikavo perdėm biologinį žvilgsnį ir visišką jausmo išjungimą, kalbant apie tarpasmeninius santykius. Rodos, zoologui Kinsey tebuvo tik tas tikra, kas žmogui bendra su žinduoliais.

Statistikai prikaikioja Kinsey netiksliu medžiagos rinkimu. Studija buvo sudaryta pasiremiant savanorių apklausinėjimu, ypač ruošiant paskaitas kolegijose apie lytį. Be abejo, savanorių daugumą sudarė kolegijų studentai ar jas baigusieji.

Nors rezultatai skirstomi pagal apklausiamųjų amžių bei padėtį visuomenėje, tačiau pasigendama tikslaus reprezentacinio visų JAV gyventojų atstovavimo; pavyzdžiui, iš 3995 vienu klausimu pasisakiusių vyrų 2,816 buvo baigę kolegiją, 494 — tik gimnaziją, o 685 — tik pradžios mokyklą. Tokia reprezentacija yra labai neproporcinga ir netiksli.

Taip pat, bandydamas studijos rezultatus plačiau pritaikyti, Kinsey statistinių duomenų rezultatus svėrė JAV cenzo proporcijomis. Tokiu būdu rezultatai buvo dar labiau "praskiesti" — mažiausiai atstovaujamoms savanorių grupėms (kaip asmenims su gimnazijos ir pradžios mokyklos išsilavinimu) suteiktas pats didžiausias svoris. Be to, bandydamas anketos davinius

(nukelta i 186 psl. II-rą koloną)

REKLAMOS NORI

PARDUOTI SAPNUS

ARŪNAS LIULEVIČIUS

Ant stalo guli krūva žurnalų. Reklama. Rausvos lūpos šoka iš puslapio. Jos kviečia tave skristi į Graikiją. Pilietis su kariška berete kietai žvelgia į tave iš kito puslapio. Būk vyras! Drąsiai naudok naują kvepiantį odekoloną. Drėgnom lūpom mergaitė siūlo pirkti elektroninę skaičiavimo mašiną — "Nuostabiai gražiai sugebanti". Ant sekančio puslapio: spalvotos televizijos ekranas, kuriame didelėmis akimis blondinė siūlo prakąstą obuolį. Uždraustas vaisius... Automobilis — raudonas, aistringas — prie arklių lenktynių stadijono. Jį dekoruoja dvi mergytės. Sekančiam puslapy balti dantys ir raudonos lūpos kviečia ragauti kanadišką degtinę; už dviejų puslapių — vyną; už šešių — alų. Paskutinis viršelio puslapis — baltos rankos laiko vairą, spaudžia mašinos mygtukus.

* * *

Lytinio intereso panaudojimas reklamoje taip paplitęs, kad suaugęs jau nepastebi, kad romantika naudojama parduoti cigaretes, automobilius, plaukų tepalus... Graži moteris patrauks vyro — galimo pirkėjo — akį. Moterį reklama nori vilioti: "Štai čia naujoji Tu"; arba gali pabauginti: "Lygink save su manim ir rūpinkis savo išvaizda".

Vance Packard savo knygoje "The Hidden Persuaders" pasakoja, kad kai kurios reklamų agentūros kviečiasi pagalbon psichologus, kad šie tiksliau galėtų reklamos šūvį nukreipti į pirkėją. Štai preparatas plaukams garbanoti reklamuojamas televizijoje taip, kad mergaitė jaustųsi mamos nemylima, jei šioji nesuka jos plaukų. Korsetų reklamos dar gudriau sustatytos. Pirmą nepatogiausi rūbai reklamuojami modelių, kurie neturi nei pilvo, nei krūtinės: — "žiūrėk, kokia tu esi". Tai tik įžanga. Paskui atvaizduojamos moterys, kurioms šių tech-

nikos priemonių nereikia: "Žiūrėk, ko tau trūksta. Vartok korsetą".

* * *

Kodėl reklamos mums nori parduoti mūsų sapnus? Aišku, norima pirkėją išnaudoti. Tačiau tai pilnai neatsako į klausimą, nes pats pirkėjas leidžiasi išnaudojamas: jis nori nusipirkti sapną.

Jei gyvenamoji aplinka ir pats gyvenimas žmogui pilkas ir tuščias, jis griebsis svajonės, Tad atsakymas gal ir glūdi pirmu žvilgsniu sarkastiškoj reklamoj, pastatytoj niūriame Peoria miesto sandėlių rajone, kuriame apšepusių plytų pastatai uždengia gražų Illinois upės slėnį. Čia stovi didelė reklama, kurioje pavaizduotas didingas kalnų gamtovaizdis su užrašu: "Reklamos padeda Amerikai tapti gražesne".

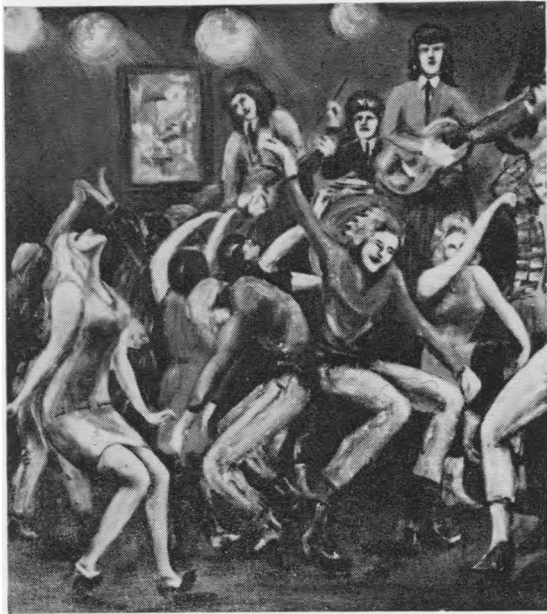
Kinsey pranešimas

patikrinti, Kinsey apklausinėjo kelias kolegijų brolijas ir net kalinių grupes: kolegijų brolių nariai ir kaliniai vargiai laikytini tipiškai amerikiečiai.

Visgi didžiausios kritikos Kinsey susilaukė dėl savo užuominų bei išvadų.

Iš viso, Kinsey yra linkęs matuoti vedybų pasisekimą lytinių santykių dažnumu (nesvarbu, kieno su kuo): antroje knygoje jis teigė, kad priešvedybiniai lytiniai santykiai yra geras pasiruošimas darniam lytiniam gyvenimui vedybose; tuoj po to teiginio randama statistika, kuri parodo, kad didelis nuosimtis tų, kurie turėjo santykius prieš vedybas, taip pat po to turėjo santykius šalia vedybų (t. y. svetimoteriavo). Kinsey to sąryšio, rodos, taip ir nepastebėjo. Ir darosi aišku, kodėl. Autoriaus pažiūra į žmogų yra labai ribota. Lyties aktas palyginamas nusičiaudėjimui. Visai nekalbama apie žmogiškąją prasmę ar jausmą. Keliasdešimt puslapių indekse pasigenda ma žodžio "meilė". Be galo keista, kad mokslinėje knygoje apie žmogaus lytinį elgesį nerandama reikalo užsiminti apie ryšį tarp lyties funkcijos ir vaikų gimdymo.

Dėl visų šių priežasčių Kinsey studiją tenka laikyti įdomiu, tačiau nepasisėkusių bandymu studijuoti žmogiškąsias lytinio gyvenimo apraiškas. Josios metodai yra netikslūs, o išvados tiesiog iškreiptos. ***

Algirdas Trinkūnas. JAUNIMAS 1965, Nr. 1 (detalė)

Amerikoje yra daug žurnalų, kurie taikomi ypatingai vyriškam skoniui, kai kurie jų grynai pornografiniai, kai kurie ne, pavyzdžiui plačiai skaitomas *Playboy* šalia maloniam rausvų, neraukšlėtų, blizgančių gražių merginų savo puslapiuose spausdina gerų rašytojų kūrinius ir leidėjo Hefnerio "filosofiją", t. y. jo tam tikrą gyvenimo pažiūrą. Ši "filosofija" nenuskambėjo be aido, nes rimti mintytojai, filosofai ir teologai, atkreipė į ją dėmesį. Iš vis "sekso" tema dabar aktuali, kaip parodo daugybė knygų, paskutiniai aukščiausio teismo sprendimai apie pornografiją bei Amerikos studentų riaušės atleisti universitetų suvaržymus moralinėje srityje.

"FILOSOFIJA"

Hefnerio teigimu, vyksta revoliucija moralinėje srityje. Ligšiolinė, ypatingai puritoniška, moralė žiūrėjo į malonumą, ypatingai seksualinį, kaip į nuodėmę. Toks labai pagrindinio žmogaus instinkto nuslopimas visuomenės normomis savaime iššaukė dabartinį sukilimą. Labiau išsilavinę, geriau gyvenantys ir gero gyvenimo norintys, save per mokslą geriau pažįstantys žmonės žiūri į lytinį gyvenimą atviriau ir teigiamiau; jie mato, kad jis malonus ir gražus.

ŽAISMINGŲ BERNIUKŲ MIRAŽAS

Apie "Playboy" filosofiją

RIMVYDAS ŠLIAŽAS

Lytinis gyvenimas turi jiems naują, nebe reprodukcijos, prasmę. Moterystė ligi šiol tebėra vienintelis lytiniam gyvenimui leistinas būdas, kurio tikslas reprodukcija. Nevedusiam žmogui belieka nuodėmė su savim arba kitu, nes natūralaus instinkto įstatymais nenuslopinsi. Pati moterystė statistškai neįmanoma visiems; niekur vyrų skaičius neatitinka moterų skaičiui. Šiame krašte moterų skaičius viršija vyrų keliais milijonais. Ką jos turi daryti? Ypatingai tokiame amžiuje, kada lytinis gyvenimas darosi vis svarbesnė priemonė atsisipirti prieš technologijos atvestą nužmogėjimą, žmogaus pavertimą neutralia gamybos funkcija.

KRITIKA

Playboy pakliūna į kritikos ugnį — ne tiek dėl tokių faktų atskleidimo (nors, tiesą pasakius, tie faktai eina savo keliu, o jo išvados — vėl "savo"; žr. redakcijos pastabą str. pabaigoj) kiek dėl savo metodų, kuriais jis norėtų pradėti naująją gadynę.

Rimvydas Šliažas, buvęs "Ateities" vyr. redaktorius, ruošia doktoratą Čikagos Universitete ir yra vokiečių k. instruktorius Illinois Universitete Čikagoje.

Žurnalo turinys taikomas jauniems vyrams, maždaug 30 metų, kurie gerai uždirba, turi gerą skonį, daug laisvo laiko, mėgsta jį praleisti malonumui ir žaidimams — žaidimui ir su kita lytimi — vienu žodžiu, jaunam vyrui, kuris norėtų kultūringai pasenberniauti. Kritikui nesunku pastebėti, koks nerealus čia sukurtas vyro idealas, nes, pagaliau, kiek yra vyrų, kurie turi gana pajamų, gana patrauklumo, skonio, progų ir tokių gražių merginų, kurias žurnalas atvaizduoja? Hefneris iš tikro sukuria tik mirazą, kuris atrodo taip realiai ir patraukliai, kad juo daug kas pradėjo tikėti. Jo žurnalas ir klubai turi fantastišką pasisėkimą; per trumpą laiką jie padarė jį kelerio pu milijonieriumi, sukeldami įtarimą, kad Hefneris yra gudrus laiko silpnybių manipulatorius.

Nerealus Hefnerio vyras, bet pati nerealus mirazas dalis yra jo atvaizduojama moteris; tai visiškai nuasmenintas "seksas", žaislas, be reikalavimų, vien tik tam egzistuojąs, kad vyras jaustųsi visiškai valdomu. Ta pačia logika išsiaiškinama, kodėl jo klubuose padavėjos yra aprenktos kaip zuikučiai; tai savotiška moters karikatūra. Hefneris sutinka, kad jis tyčia sukūrė tokią truputį nebalansuotą atmosferą, kadangi tik taip, juoku, atremsi slegiančią puritonišką moralę. Bet čia kyla įtarimas dėl tikrų motyvų, kurie privedė prie tokio moters ir meilės pavaizdavimo. Juk, viena, neretai sukarikatūrinama tai, ko bijoma; antra, neužsiangažuojama tam, kas laikoma pavojinga. Hefnerio kritikų teigimu, jis lyti kaip tik pristato taip lengvapėdiškai dėl gilių baimės užsiangažuoti pilnai subrendusiai meilei.

Sociologų teigimu, *Playboy* yra toks populiarus Amerikos vyrų tarpe dėl to, kad jame jie randa sau užtikrintą "vyriškumą", "viešpatavimą" ir "užuovėją" nuo didėjančio moterų agresyvumo lytinėje ir ekonominėje srityje.

Matome, kad Hefnerio mirazas yra gan ribotas savo tikslu ir klientūra, tik visa bėda, kad jis pats to nemato. Įvairiose diskusijose jis mėgina savo mirazą pastatyti kaip realų atsakymą įvairioms šio krašto problemoms lytinėje srityje; tai, girdi, jis nori vesti

visą visuomenę į naują, sveiką moralę; tai tik taip išsaugosim asmenybę technokratinės amžiuje; tik taip rasime tikrą bendravimą su kitu žmogumi; tai jis, pabrėždamas sveiką heteroseksualizmą, išgelbės Ameriką nuo didėjančios homoseksualizmo bangos.

Diskusijose Hefneris greit parodo, kad jis nėra intelektualas; palyginus kelias diskusijas, pastebima, kad jis kartoja tuos pačius dalykus, lyg juos iškalęs, nesuvokia naujų minčių, iškeltų per diskusijas, ir nemato spragos tarp tų tikrų problemų didumo ir savo perspektyvos ir išgalių mažumo. Pradėjęs terliotis su šia sritimi, kuri savaime apima beveik visus žmogaus gyvenimo aspektus, jis randa vis naujesnius ryšius "seksui" su platesniais ir platesniais žmonių reikalais; visur jis drąsiai lenda su savo plokščiu žodynu ir plokščia galvosena.

ISVADOS

Hefnerio "filosofija" nėra joks sprendimas, ji yra problemos simptomas, būtent, dabartinio sumišimo lyties gyvenime, kuris rodosi aiškiai didėjančiame skyrybų skaičiuje ir pagreitintame vaikų stūmime į lytinį patrauklumą ir lytinį gyvenimą. Mes nebesuprantame tikro lyties vaidmens, neduodame jam savitos rolės; lytis pasidarė vežimas, ant kurio sukrauname visokias kitas gyvenimo problemas, ieškodami jame atpildo už visus nepasisėkimus gyvenime. Bet kur dabar ieškoti tikrumo? Kaip pagydyti šio amžiaus apsėdimą lytimi?

Kadaise buvo siūlomas šis būdas: įspėti vaikus, geriausia dar prieš jiems visiškai suprantant, kas čia dedasi jų bręstančioji fiziologijoje, kad tai nešvaru, kad tokios mintys ir tokie sapnai — nuodėmė, ir tada gal dings dabartinis apsėdimas lytimi, bet tikrai po tokio auklėjimo žmonės liks emociniai invalidai.

Lyties atžvilgiu senosios laikysenos — tiek, kiek jos apkrėstos puritoniškumu — yra atgyvenusios; naujosios — dar nesusiformavusios. Vienas Hefnerio kritikų Harvey Cox lyg turi gražią mintį. Jis mano, kad tikrojo lytiškumo sąlyga yra intymumas tarp dviejų žmonių ir jame ieškojimas vienas kito realybėje, kūne. Tokiu intymumu negali dalintis su kitais ir negali pakartoti su kitu.

Tai moralė, kuri paremta tikėjimu į sveiką, gerą žmogaus charakterį. Jeigu jo nėra, tai, tur būt, jokios kitos priemonės nieko nepadės. Tuo labiau nepadės vienašališkas ir lengvabūdis *Playboy* lyties traktavimas, vyrui sukuriąs amžiną viengungio viešpatavimo mirazą nupigintos moters sąskaiton.

REDAKCIJOS PASTABA

Į Hefnerio iškeltus klausimus tenka trumpai atsakyti. Šie laikai yra pasikeitimų laikotarpis; todėl nieko nuostabaus, kad ir moralės sritis persvarstoma. Persvarstant galima daugiau ar mažiau ieškoti atsakymų žiūrint į visumą, arba galima mestis į nebalansuotą, į vieną tašką žiūrint, kraštutinumą. Hefnerio nuolatinis "kratymasis puritonizmo rodo jo tendenciją priešingai pozicijai primesti kraštutinumą, o pačiam mestis į kitą. Tas metimasis į kitą pusę pasižymi ypač tuo, kad jis visas problemas išsprendžia vienodai — lytimi, ar tai būtų viengungystė, ar technoliginis nužmogėjimas, ar kas kita. Tai rodo, kad jis žiūri į žmogų labai siauru žvilgsniu. Jei siauru, tai ir ne realiu. Pvz. kaip galima tvirtinti, kad technoliginis nužmogėjimas bus atstatytas jo propaguojamu lengvapėdišku ir todėl tiek pat (jei ne dar daugiau) nužmoginančiu lytiniu palaidumu?

Hefnerio argumentas, kad, kai kur yra daugiau moterų, negu vyrų, tai jau leistina lytiškai santykiauti, irgi yra savotiškas. Juk lytis nėra nei būtini, nei vieninteliai vaistai visoms žmogiškoms problemoms. Nevedusieji savo gyvenimą gali užpildyti ir įprasminti prasmingu darbu, kūryba, asmenine draugyste, pagalba reikalingiems ir kt.

Hefnerio teigimu, lytinis gyvenimas turi ne vien reprodukcinę prasmę ir todėl tarsi nebegali išsitemti moterystėje, kurios tikslu iki šiol tebuvo laikoma reprodukcija. Deja, tai netikslu. Tiesa, anksčiau moterystėje buvo ypač pabrėžiamas vaikų gimdymas, tačiau ir vedusiųjų tarpusavę meilė ir pagalba buvo minima, o šiais laikais net stipriai akcentuojama (žr. Vatikano II konstituciją "Bažnyčia Moderniajame Pasaulyje", "L. L." kovo nr. 112 psl.).

Kaip yra pavojinga iš moterystės išjungti tarpusavę meilę, taip lygiai — ir vaikų gimdymą. O "Playboy" propaguojamas gyvenimo būdas yra linkęs išjungti ne tik vaikus, bet ir pačias vedybas. Taigi, Hefneris seka, seka pasaką apie sapnų pasaulį, kuriame nėra vaikų, nes nėra tėvų ir motinų, bet vien tik žaidimų berniukai su viliojančio kūno grožio partnerėm pažaisti. Ir tai yra labai nerealu, labai netikra.

Apie jaunimo lytinį pasimetimą

bėra saistomas įvairių įstatymų, tradicijų ir dorovės principų, kuriuos visuomenė rado reikalo nustatyti. Į visapusiško dvasinio-socialinio darnumo sąvoką įeina asmeninis visuomenės nustatytų gairių persiėmimas. Nustatytų gairių paneigimas ar atmetimas neretai iššaukia stiprius asmeninius konfliktus, tuo žalojant asmens našumą. Statistiniai daviniai neturėtų būti laikomi sektinu pavyzdžiu. Šių laikų jaunuoliai, kurie nevaržomi bendrauja, daugiau negu bet kada anksčiau yra reikalingi asmeninių gairių, kurios jiems padėtų įvertinti savo jausmus ir dvejones. Vienas iš labiausiai jaunuolius interesuojančių klausimų sukasi apie meilę, jos atpažinimą ir prideramą išreiškimą. Tikras vargas, kad šie klausimai kaip tik

dažnai yra tie patys, kuriais tėvai nedrįsta kartu su savo vaikais išsikalbėti. Rodos, prisibijoma, kad jaunuolis dar nėra tam pakankamai priaugęs ir subrendęs. Deja, pakartotini apklausinėjimai parodo, kad didelė dauguma jaunuolių spėja save "apšviesti" iš draugų, spaudos ar asmeninio patyrimo, nors ir kaip tamsus ir subanalintas tas "apsišvietimas" būtų. Tėvai tesudaro tik nežymų apšvietos šaltinių nuošimtį. Mums rodytusi, kad geriau būtų jaunuolį deramai su šiais klausimais supažindinti kad ir metus per anksti, negu valandą per vėlai.

Redakcijos pastaba: "L. L." balandžio numery pasirodžiusio Romualdo Kriauciūno straipsnio antroji dalis bus atspausdinta birželio numeryje.

Juodu buvo drauge. Drauge juodu planavo savo ateiti, stovinčia prieš juos lyg milžinišką kalną, apsupatą gąsdinančio netikrumo. Kiekvienas judviejų atskirai buvo neatbaigtas ir silpnas, pilnas baimės ir pasimetęs. Nulaužtais irklais laivas... Palaužtais sparnais aras... Net ir karščiausia diena nebūtų pajėgusi sušildyti jų širdžių, jeigu juodu būtų buvę vieniši, atsiskyrę. Ir didžiausia laimė būtų bereikšmė, nes nebūtu su kuo ja pasidalinti.

Bet kai juodu drauge! O, koks galingas ir didis yra šis gyvenimą teikias žodis! Atrodo, kad juodu galėtų pavergti visą pasauli ir pačius save; galėtų svajoti, planuoti ir kurti. Esant juodviem drauge visa būtų prasminga, įmanoma... Juodu buvo drauge, ir prieš jų akis, kaip žiedas, vėrėsi gyvenimo prasmė ir tikslas.

IEŠKANT TOLIMESNIO "KODĖL" *KĘSTUTIS TRIMAKAS, s. j.*

Kodėl nevedusieji negali turėti lytinių santykių

Kodėl nevedusieji negali turėti lytinių santykių? Iš viso? O kai myli viens kitą? O kai ruošiasi vesti? Išbandyti prieš vedybas? Tokių ir panašių klausimų kartais galima išgirsti iš jaunų žmonių. Jie kelia klausimą ir ieško atsakymo, nes arba tas klausimas jiems kyla savaime, arba jį iššaukia skaityta spauda, klausyta paskaita, matytas filmas ar kas kita. Atsakant nebegalima pasitenkinti nepaaiškinta fraze "Tai yra nuodėmė" arba "Dievas to neleidžia". Taip yra: Dievas to neleidžia ir tai yra nuodėmė. Bet kodėl? Paprastai jauni žmonės ieško to tolimesnio *kodėl*. Reikia jiems į tai atsakyti, nes kitaip jų klausimas liktų neatsakytas.

Šiame rašinyje ieškosime to tolimesnio *kodėl*, neretai pasinaudodami psichologiniais daviniais ir rasdami, kad visais Dievo uždraustais blogais veiksmais žmogus kenkia sau pačiam, o dažnai ir kitam.

Ar lytinis susilaikymas nekenkia sveikatai? Ar negadina nervų? Taigi — gal geriausia patenkinti visus savo geisumus, kiek tik nori ir kaip tik nori?

Į šiuos klausimus teatsako žymus psichiatras Erich Fromm: "Pagal Freudą, pilnas ir nevaržomas visų instinktų geismų patenkinimas sukurtų psichinę sveikatą ir laimę. Tačiau ryškūs klinikiniai faktai parodo, kad tiek vyrai, tiek moterys, kurie savo gyvenimą paskiria nevaržomam lytiniam pasitenkinimui, nesuranda laimės ir labai dažnai kenčia nuo stiprių neurotinių konfliktų ir simptomų. Pilnas visų instinktų poreikių patenkinimas ne tik nėra laimės pagrindas, bet net nėra negarantuoja psichinio sveikatingumo".

Panašiai liudija ir kiti tyrinėjimai; pavyzdžiui, visiškai neseniai paskelbto mokslinio pranešimo "The Character of Danger" daviniais, daugiausia nervinių sutrikimų simptomų pastebima ne pas lytiniai susilaikančiuosius, bet pas labiausiai nesusilaikančiuosius.

Perdėtas lytiškumas ir nesubrendimas eina išvien: nesubrendimas dažnai sukelia perdėtą lytiškumą, o perdėtas lytiškumas gilina nesubrendimą. Susivaldymu tramdant perdėtą lytiškumą ne tik nepakenkiama sveikatai, bet net bręstama.

Mes vienas kitą mylime — tad argi mums ne viskas galima be vedybų?

Besimylintieji jaučiasi viens kitam atsidavę ir priklausą. Tad, jei jie jau vienas kitam priklauso, kodėl neturėti lytinių santykių?

Nors besimylintieji jaučiasi vienas kitam priklausą, tačiau tas jausmas tiek ir tereiškia: jie vienas kitam priklauso kaip besimylį, bet ne kaip vedę. Tad negalima jiems daryti to, kas tinka tik vedusiems.

Lytinis veiksmas tinka tik vedusiems, nes savo esme yra vedybinio gyvenimo dalis — pačiu pirmuoju kūniniu atsidavimu vedybinė sutartis yra patvirtinama; tolimesniais — tęsiama. Vien meilės pajutime ne tik nėra tokios sutarties, bet net nėra garantijos, kad tokia pastovi sutartis bus.

"Mes mylimės. Todėl mums viskas galima be vedybų". Šiuose žodžiuose net nepastebima jokio rimto noro vesti, t. y. teisėtai ir pastoviai angažuotis partneriui visą gyvenimą. Kur tokio noro nėra, vargiai ar gali būti tikra, patvari meilė, kuria kitam atsiųduotų ir priklausytų.

Išvadoj tenka paminėti, kad šiam klausimui ar teiginiui nėra jokio pagrindo: nes 1) tokioje neatsakingoje meilėje nėra tikro ir pastovaus užsiangažavimo, 2) lyties aktas savo esme priklauso tik vedusiems.

O kaip su besiruošiančiais vesti? Ar jie negalėtų šiek tiek anksčiau pradėti lytiškai santykiuoti?

Į šį klausimą tenka atsakyti neigiamai, žiūrint tiek į vedybinį, tiek į priešvedybinį gyvenimą.

Pirmasis lyties aktas vedybinį-lytinį gyvenimą pradeda ir tuo pačiu vedusiųjų sutartį patvirtina. Ta prasme savo esme jis priklauso vedybiniam gyvenimui — tuo pačiu tik vedusiems, bet ne nevedusiems, nors ir planuojantiems vesti.

Gi priešvedybinio gyvenimo paskirtis yra paruošti partnerius vedyboms, subrądinti jų meilę. Meilei dar nesubrendus, lytinis kontaktas dvasinės meilės augimą gali suparalyžuoti ir net panaikinti. Tai patvirtina tūkstančiai savo priešvedybiniais bandymais apsigyvenusių ir išsiskyrusių porų. Apie tai kalba, tarp daugelio kitų autoritetų, prof. Robertas O. Blood, Jr.: "Kada pora pasirenka *eiti iki galo*, turi būti pasirėngusi, kad jų romantikos burbulas gali supliukšti".

Ne tik romantika, bet ir ištikimybė tuo metu ar vėliau, vedybose, gali supliukšti. Pagal Kinsey pranešimą, kas lytiškai santykiavo prieš vedybas, tas lengviau svetimotariauja vedęs. Tai rodo jų nepastovumą ir savanaudišką ieškojimą, sukeliančius neištikimybę.

Pagaliau negalima nepaminėti, kad lyties aktu gali užsimegzti nauja vaiko gyvybė. Tai nepaprastai rimta pasėka. Kita labai rimta pasėka yra toji, kad lyties aktu susijungę asmenys tam tikra prasme niekad nebeatsijungia. Juk šis aktas nėra koks prasilenkimas pro šalį, bet intymiausio susitikimo pergyvenimas su visad liekančiu

išpūdžiu. Dėl to tiek dėl partnerio, tiek dėl savęs šį visad liekančią susitikimą reikia labai rimtai vertinti, t. y. jį atidėti iki pastovios, visad liekančios vedybinės padėties.

Tą rimtą atsakomybę teisingai pastebi tragiška patirtimi pamokyti. Štai viena vaiko sulaukusi netekėjusi mergaitė sako: "Aš niekada nemaniau, kad aš nueisiu taip toli... Taigi. Manau, kad kiekvienas galvoja *aš galiu sustoti ir aš žinau kada sustoti*, bet, kai jau nueina taip toli, nė nepasijunta, kad staiga jau po visko... Tuo metu, žinai, negalvoji jau taip labai tiesiai. Mes žinome, kad mes neturime to daryti, bet tuo metu, susijaudinęs, neatsisėdi ir nepasvarstai: "Ar turėčiau, ar ne? Ar tai gera, ar bloga?" Jis sako: "Aš tave myliu" ir tu sakai "Aš tave myliu, bet "... ir tęsiate toliau... na, ir pražūni... Tu gi turėjai pasakyti: "Jei tu mane tikrai myli, manęs to neprašytum".

Pagarba savo partneriui, rimtis prieš gyvybės perdavimo paslaptį ir atsakomybę už partnerį bei save verčia bebręstančius meilę pasakyti ne "mes mylimės, tai mums galima", bet "mes mylimės, tai mums reikia palaukti vedybų".

Ar nereikia dar prieš vedybas lytiniu aktu pirma išmėginti, ar abu norintieji vesti vienas kitą biologiškai atitinka? Argi ne išmintinga "nepirkti katės maiše"?

Dr. Kinsey pranešimu, prieš vedybas lytiškai santykiavusios moterys greičiau pri-tampa lytiniam gyvenimui po vedybų. Tačiau tai galioja tik pačioje vedybų pradžioje — taip nurodo Šeimų Santykių Instituto visą JAV apėmusio apklausinėjimo duomeniai: nepraėjus nė metams, priešvedybinės patirties neturėjusios moterys lyties gyvenimo darnumu prilygsta kitoms ir net jas pralenkia (galutinai 85% prieš vedybas santykiavusių ir 86% nesantykiavusių moterų pasiekia lytinės darnos).

Be to, dr. Termanas tyrinėjimais nustatė, kad iš visų grupių žmonių daugiausia vedybinės laimės patiria poros, kurios prieš vedybas lytiškai nesantykiavo. Panašiai, profesorai Burgess ir Wallin savo tyrinėjimuose priėjo išvadą, kad vedybinės meilės daugiau pas tuos vyrus ir moteris, kurie prieš vedybas užsilaikė skaitūs.

Antra vertus, dr. Harvedy Locke nustatė, kad žymiai didesnis procentas išsiskyrusiųjų negu vedybinių ryšių išlaikiusiųjų yra turėję lytinius santykius prieš savo vedybas. Tai rodo, kad lytinis išmėginimas "prieš pirkimą" negarantuoja, kad vedybos bus sėkmingos. Priešingai, jis duoda mažiau garantijos, negu susivaldymas.

Tiesa, besiruošiantiems vedyboms yra svarbu viens kitą pažinti, ar jie vienas kitą atitinka, bet ne biologinėje o asmeninėje plotmėje — ar jie sugebės sugyventi. Biologinėje gi plotmėje užtenka, kad jie būtų sveiki ir normalūs. Pirmuoju lytiniu aktu nebe mėginama, bet įžengiama į intymų santykiavimą su partnerius giliai paliečiančiomis pasėkomis. Tad jis turi įvykti partneriams vedybiniai jau susirius.

Nepirkti katės maiše — ši "filosofija" per daug atsiduoda prekyba. Betgi asmenys vedybomis nenuperkami: jie laimimi viens kitam rodoma pagarba, rimtimi ir atsakomybe. Tokiu būdu laimėjusieji ir laimimi (kaip patvirtina aukščiau suminėti tyrinėjimai) ir rečiau išsiskiria, ir patiria daugiau laimės ir meilės.

IŠVADA: Kam yra reikalingas prieš vedybinis laikas, įtampa ir susivaldymas.

Lyties negalima nei nuvertinti, nei pervertinti. Nuvertinę nustotume dalies žmogiškumo. Pervertinę sugyvuotume dvasios sąskaiton. Lytis turi savo vietą — ji turi būti integruota, organiškai įjungta į visą žmogaus asmenybę: nepervertinta ir nenuvertinta, bet atitinkamai branginama.

Lytis būtų nupiginta, jei joje būtų egoistiškai geidžiama vien lytinio padirginimo. Iš jos galima daug daugiau tikėtis. Kai ji įjungžiama į pilną žmogišką santykiavimą tarp vyro ir moters, ji tampa išraiška žmogiškos jungties — dviejų viens kitam siela ir kūnu visiškai atsidadusių asmenų.

Toks intymus susijungimas neatsitinka nei iš karto, nei atsitiktinai, nei savaimė. Meilė yra menas, — pats didžiausias — branginti kitą ir dėl kito gyventi. O bet kuriam menui reikia subręsti. Taigi, tuo labiau — meilei.

Brendimui reikia laiko, įtampos, susival-

dymo. Pirma, reikia laiko. Juk užtrunka nemaža laiko, kol nepažįstami ir svetimi viens kitą artimiau pažįsta ir jausmais glaudžiau priartėja vienas prie kito.

Antra, reikia įtampos. Jaunuoliui ir jaunuolei artimiau pabendravus, paprastai tarp jų pirma pabunda dvasinė trauka. Pajuntamas emocinis - dvasinis ilgesys susivienyti, bet kartu ir skirį nuotoliai. Kyla įtampa: pakilioj ar net entuziazmu įelektrintoj atmosferoj abu siekia prilgti tam viens apie kitą susidariusiam idealui. Ši pratęsta įtampa yra būtina subręsti ir abiems asmeniškai, ir abiems kartu — į emociniai ir dvasiškai stipriai besimylinčiųjų porą.

Trečia, brendimui reikia susivaldyti. Gerai, kad kūno trauka kūnui ne taip greitai pabustų, o jei pabustų, būtų suvaldoma. Juk pabudusi ji yra gaivalingesnė už dvasinį ilgesį. Jei patenkinama, ji reikalauja dar daugiau. Per anksti pabudusi ir patenkinta, ji gali sutrikdyti dvasinę įtampą, būtiną dvasiniam subrendimui ir meilei išugdyti. Per anksti ir vien sau ieškant lytinio padirginio iš kito, užkertamas kelias kitą pilniau pažinti, suprasti, atjausti ir vertinti dėl jo dvasinių savybių. "Kurcslusu" nutraukiama tarpasmeninė srovė. Pakertama galimybė subręsti ir išmokti mylėti.

O išmokti reikia daug — ypač branginti kitą ir dėl kito gyventi. Tai nėra lengva. Žmogus sunkiai nustoja ieškoti savo naudos — net kitos lyties asmenį pamėgęs ar pamilęs. Pilnai išsivaduoti iš savanaudiškumo gal visiškai nėra neįmanoma. Tačiau reikia stengtis. Reikia galvoti su kitu, jausti su kitu, branginti kitą, pastebinti jo gerąsias savybes, bet taip pat ir nepažeminti, pastebėjus trūkumus.

Reikia išmokti trejopos meilės: *eros* — tik kitam priklausyti ir tik kito geisti; *philia* — siekti kitą pažinti, suprasti, būti ir jaustis kito artumoj; *agapė* — nesavanaudiškai, be jokio atpildo, kitam pasidovanoti. Vedybiniame gyvenime lytinė jungtis gali būti šios trejopos meilės kūninė išraiška. Tik reikia meilei kūną palenkti. O palenkti galima tik tada, kai pati meilė yra jau stipriai užsimezgusi. Užsimegzti gi meilei reikia ir laiko, ir įtampos, ir susivaldymo. Tam ir yra priešvedybinis laikas.

LABIAUSIAI NESUPRASTA AUKLĖJIMO SRITIS

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Jau visiems, tur būt, bus beveik įgrisęs nuolatinis tėvų kaltinimas. Jeigu vaikai nekalba lietuviškai — tai dėl to, kad tėvai su jais angliškai kalba. Jeigu vaikai išdykę, nesuvaldomi — tai dėl to, kad jie auga tėvų apleisti ir tik gatvės auklėjami. Jeigu vaikai nutolę nuo lietuviškos veiklos — tai kaltas tėvų pavyzdys, nes patys tėvai ta veikla nesidomi, ją pajuokia ir nuolat kritikuoja. Gal šie kaltinimai ir įgrišę, nusibodę, bet juose labai daug tiesos. Kiekvienas mokytojas ar auklėtojas pasakys, kad iš vaiko gali pažinti tėvus, nors jų niekad nebūtum susitikęs. Kokie tėvai, tokie vaikai. O, žinoma, yra ir išimčių, bet išimtys niekad nepatsaisykle.

Spauda dabar mirgėte mirga nusikaltėlių, visokių iškrypimų ir nenormalumų aprašymais. Ir čia daug kas kaltina tėvus. Aišku, tėvai teisinasi ir kaltina aplinką, bet buvo ir bus teisingas posakis, kad jokia aplinka nėra tokia stipri, kad galėtų visiškai pavergti žmogaus valią, bet žmogaus valia yra pakankamai stipri pavergti nors ir nepalankiausią aplinką. Vaikas negimsta nei angeliuku, nei velniuku; vienokiu ar kitokiu jį padaro auklėjimas. Vaiko auklėjimas yra toks jautrus ir komplikuoatas dalykas, kad tapti geru auklėtoju tikrai nelengva. Jau nuo jaunystės reikia ruošti šiam svarbiam uždaviniui. Tad ir šis rašinys gal ne tiek yra skiriamas esamiems, kiek būsimiems tėvams ir auklėtojams. Jame norėtume atkreipti busimųjų tėvų dėmesį į labiausiai apleistą ir nesuprastą sritį — lytinį vaiko auklėjimą.

Kai S. Freudas ir A. C. Kinsey paskelbė savo ilgų tyrinėjimų rezultatus, pabrėždami lytinio klausimo svarbą ir įtaką visam žmogaus gyvenimui, tai daugelis juos išjuokė ir palaikė keistuoliais. Tačiau jų tyrinėjimų išvadose yra labai daug tiesos. Lytinis gyvenimas žmogui turi be galo daug įtakos, daug daugiau, negu mes manome. Galima drąsiai sakyti, kad beveik visos jaunimo problemos yra viena ar kita prasme lytinės problemos. Daug visokių nusikaltimų, nenormalumų ir iškrypimų neįvyktų, jeigu vaikai tinkamu metu ir tinkamu būdu gautų iš tėvų lytinį išauklėjimą.

Štai pora pavyzdžių. Vienoje šeimoje buvo norima, kad augęs berniukas nenueitų blogais, nedorais keliais, todėl jam jau nuo pat mažens buvo vis kalama, kad reikia vengti mergaičių, su jomis nedraugauti, jų neliesti, nes jos visos yra blogos ir galinčios jaunuolį užkrėsti visokiomis labai biauromis ligomis. Vaikas tėvų klausė, nuo mergaičių bėgdavo ir jei kartais netyčia tekdavo jų prisiliesti, tai tuoj skubėdavo plautis rankų. Ir kas iš to berniuko užaugo? Tur būt, kiekvienam bus aišku: iškrypėlis, homoseksualas, baigęs gyvenimą kalėjime. Kitoje šeimoje augo mergaitė. Ir jos motinai labai rūpėjo dora, todėl tai mergytei vis kartojo, kad ji vengtų vyrų, nes jie visi esą blogi, pikti, gal dar žiauresni už laukinius žvėris. Vėliau, atiduota į abejotinos vertės mergaičių bendrabutį, ji tapo lesbianizmo ir nymfomanijos auka. Tikėjosi, kad gal vedybos jos gyvenimą sutvarkys. Ištekėjo. Jau nuo pirmų dienų tarp jos ir vyro prasi-dėjo žiauriausios scenos. Ji nekenė jo, lyg raupsuotojo. Pasikankinusi porą metų, buvo bepatenkanti į bepročių ligoninę, bet jos išvengė, baigdama gyvenimą savižudybe.

Tokių ir dar baisesnių įvykių psichiatrai galėtų pripasakoti šimtus ir tūkstančius. Jie tokius pacientus išklausinėję ir kruopščiai ištyrinėję jų gyvenimą, dažniausiai suranda, kad visų nelaimių ir tragedijų priežastis glūdi vaikystėje: kai tėvai vaikui įskiepijo klaidingas pažiūras į lytinius dalykus arba kai apie tai nieko nekalbėjo ir leido vaikui visas šios rūšies žinias semtis iš pornografiškų knygpalaičių ir gatvės vaikėzų.

*"Niekas man apie tai neaiškino,
bet užaugau gera mergaitė"*

Kartą kalbant šiuo klausimu, viena inteligentiška, vidutinio amžiaus ponja pasakė: "Nesąmonė, kad tas lytinis auklėjimas būtų reikalingas. Man nei mama, nei niekas kitas apie tai niekad neaiškino, bet vis tiek užaugau gera mergaitė ir blogais keliais nenuėjau". Be abejo, tą poniją buvo galima tik pasveikinti, kad ji pati, be kitų pagalbos, teigiamai išsprendė visas brendimo problemas ir užaugo gera mergaitė, o paskui tapo gera ponja. Bet ne visiems taip laimingai viskas pasibaigia. Ne visiems jau taip sklandžiai viskas išeidavo net ir Lietuvoje, kur buvo visai kitokia aplinka, kur vaikai daugiausia augo kaime, kur nebuvo visokių knygelių, žurnaliukų, filmų, taip grubiai ir grynai biologiškai sotinančių ir persotiniančių jaunimą lytine propaganda. Taigi, toji laimingoji ponja, neturėjusi jaunystėje teigiamos pagalbos, taip pat neturėjo nė neigiamos "pagalbos", už tai ir galėjo išvengti didesnių dvasinių lūžių.

Lietuvoje gyvenimas buvo paprastesnis, visa aplinka bei atmosfera sveikesnė, gyvenant ūkiuose ir stebint naminių gyvulių gyvenimą, vaikams daug lengviau išsprendavo ir žmogaus gyvenimiškos problemos. Ten oras buvo švarus, nesiautė tokios dvasinės epidemijos, kokios siaučia Amerikos ar kitų modernių šalių didmiesčiuose, tad ir ypatingi vaistai ar skiepai vaikams nebuvo reikalingi. Visai kas kita čia, kur viskas užkrėsta, kur jaunimui brukama išsigimusių biznierių propagandinė literatūra, kur jautriausi žmogaus gyvenimo kampeiliai grubiai išniekinami ciniškai, šališkai ir melagingai pateikiamomis žiniomis, nedarant jokio skirtumo tarp gyvulio ir žmogaus. Šioje užkrėstoje aplinkoje mūsų jaunimas gyvena, tuo užterštu oru kvėpuoja, tad užsikrėtimas neišvengiamas. Kad nebūtų sunkių susirgimų ar mirties, yra tik viena išeitis — skiepai. Reikia tinkamu būdu ir tinkamu metu priruošti organizmą, kad jis galėtų atsispirti toms biznierių ir jaunimo sąžinių žudikų skleidžiamoms baciloms. Tėvų apsigalvotą ir tingumą šioje srityje daugelis moralistų bei auklėtojų vadina tikru kriminaliniu nusikaltimu.

*Verčiau metais per anksti
negu valanda per vėlai*

Statistikos rodo, kad vaikai pradeda domėtis lytiniais dalykais ir iš įvairių šaltinių (daugiausia iš draugų) gauna pirmąsias žinias apie 9-10 amžiaus metus. Teisingas iš tinkamų šaltinių žinias jie tegaus apie 15-16 metus. Tad aišku, kad vaikų lytinis auklėjimas paprastai esti pavėluotas 5-6 metais. Pirmąsias žinias vaikai būtinai turi gauti iš tėvų. Kai jie jau turės bendrą gyvybės atsiradimo supratimą, tai paskui draugų pasakojimai jiems nebus tokie įdomūs ir nepadarys žalos. Jeigu vaikai pirmąsias žinias gauna iš draugų, tai kartais pergyvena didelį dvasinį sukrėtimą, nes tie draugų pasakojimai dažniausiai būna labai grubūs, ciniški ir kartais net visai neteisingi. Tad nereikia bijoti, kad gal dar aiškinti per anksti. Visi pedagogai vienbalsiai šaukia: "Verčiau metais per anksti negu valanda per vėlai!"

Be abejo, ši pareiga priklauso tėvams, kurie ją gali geriausiai ir naudingiausiai atlikti. Jeigu tėvai to nedaro ar nesugeba, pirmoji vieta tenka kunigui, o po to mokytojui ar daktarui, jeigu jis yra tikrai rimtas ir turįs pedagoginių sugebėjimų, nes neužtenka tik drėbti vaikui vieną po kito grynus biologinius faktus. Tokiu būdu tuos biologinius faktus vaikams drebia ir įvairios knygelės bei žurnalai. Kartais tėvai kaip tik dėl to patys nesiryzta imtis kokios nors iniciatyvos, manydami, kad vaikai gaus užtenkamai instrukcijų iš tų leidinių. Taip, jie tikrai daug visokių reikalingų ir nereikalingų instrukcijų gaus, bet jiems nepritaikytu ir netinkamu būdu. Tad tos instrukcijos jiems daugiau pakenks, negu padės. Su žinių teikimu turi ranka rankon eiti ir vaiko valios auklėjimas bei jo religinio gyvenimo stiprinimas, nes priešingu atveju biologija gali nustelbti dvasią.

Tėvai šios savo pareigos dažniausiai neatlieka dėl šių priežasčių: 1. jie nežino, koku būdu vaikams tai išaiškinti; 2. nėra įsitikinę, kad tai reikalinga; 3. gėdinasi apie tai su vaikais kalbėti; 4. mano, kad čia yra kunigo ar mokytojo reikalas; 5. galvoja, kad patys vaikai iš kitų šaltinių apie tai sužinotų.
(nukelta i 203 puslapi)

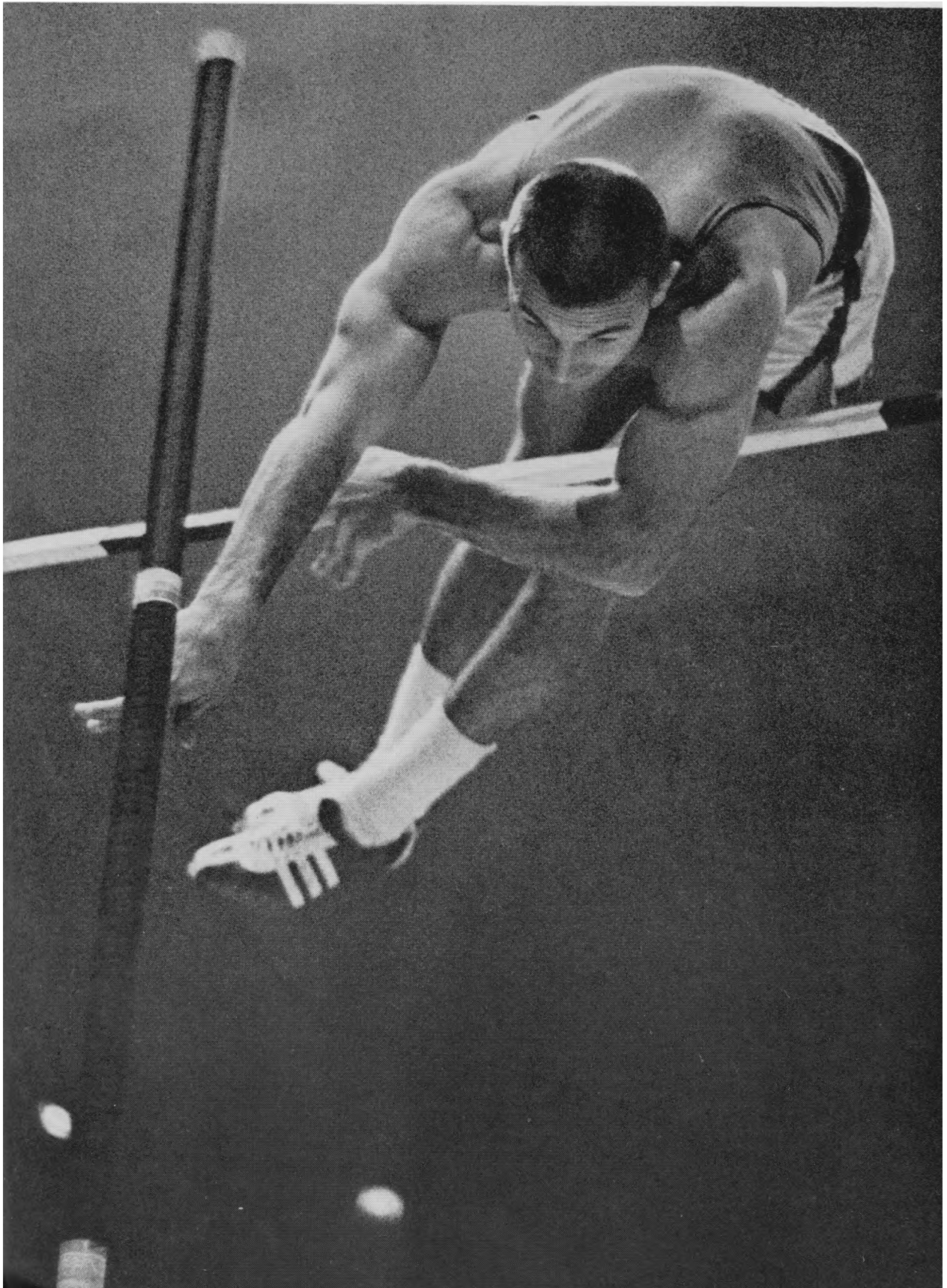

VYTO VALAIČIO FOTO PARODOS BELAUKIANT

Birželio 25 dieną Jaunimo centre Čikagoje bus atidaryta pernai tragiškai žuvusio Vyto Valaičiaus foto paroda. Vyto Valaičiaus vardas mūsų visuomenėje visada buvo minimas su pagarba — tai jaunas, daug atsiekęs, didžiosios amerikiečių spaudos aukštai vertintas fotografas. Jo laimėjimai buvo ir mūsų laimėjimai. Lietuviškai visuomenei jis bus pristatytas Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongreso proga ruošiamojoje jo darbų parodoje, kur bus išstatyta apie 200 fotografijų. Tai bus kruopščiai atrinktos nuotraukos iš plačios, nors ir neilgai trukusios, šio energingo foto-menininko veiklos. Čia matysime ir politinių vadų portretų, ir vaiko nuotaikingų pozų, Izraelio kalnynuose sumedžiotų šedevrų ir čia pat Amerikoje užtinkamų deimančiukų. Ši paroda duos skersinį Vyto Valaičiaus darbų piūvį ir bus šiam per greit iškeliausiam anapus, talentingam ir mums brangiam foto-menininkui gražus paminklas.

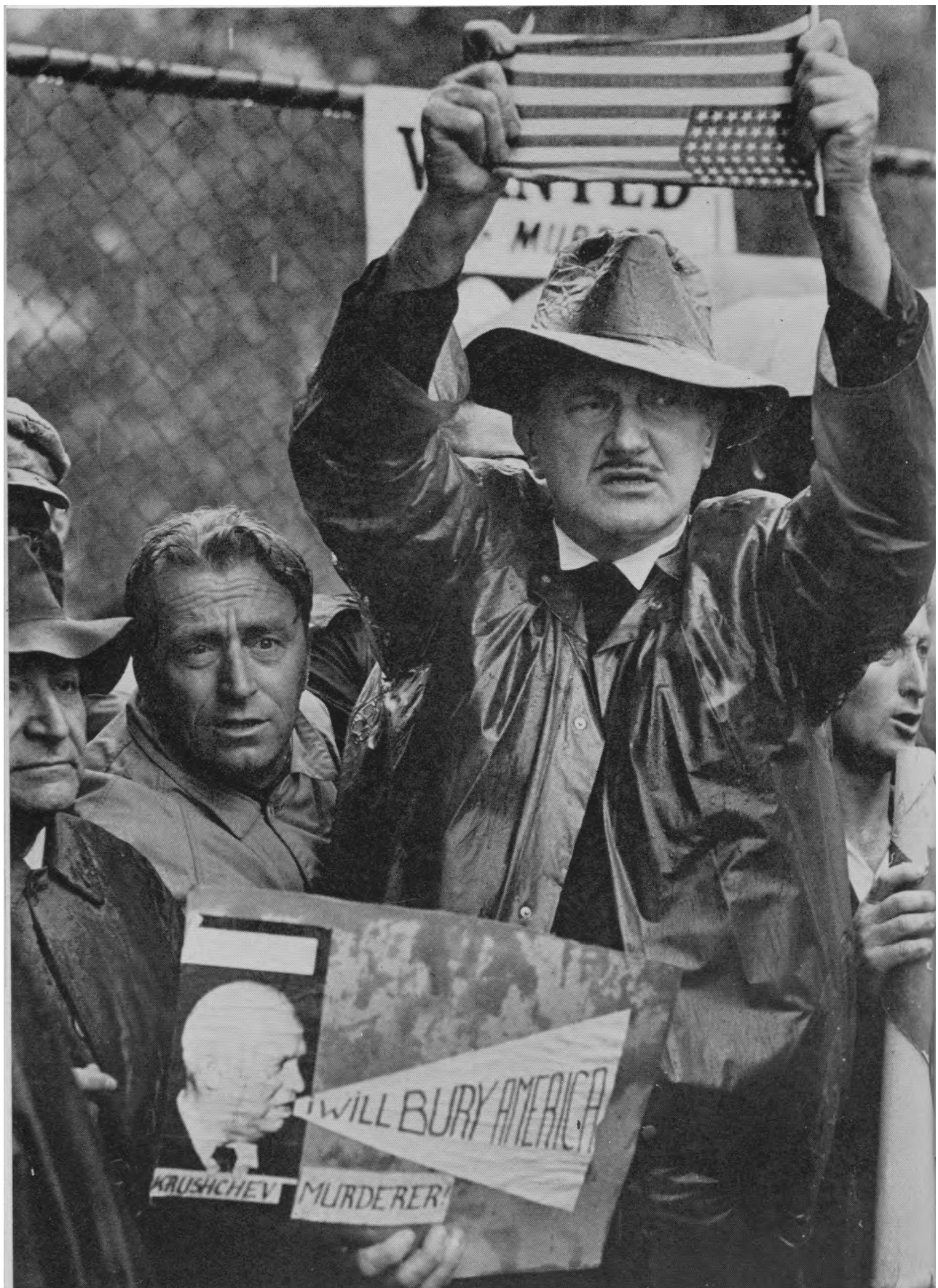
Jau dabar galima spėti, kad ta paroda atvers žiūrovui neeilinio fotografo-menininko dvasią, pasiekusių neabejotinų laimėjimų toje fotografijos meno srityje, kuri yra laikoma pati "fotografiškiausia", t. y. geriausiai atitinkanti fotografinio darbo paskirčiai. Foto menas yra įvairus ir dau-

Vyto Valaičiaus fotografijos — 177, 196, 197-200, 202 ir 204 psl.

gialypis. Ten rasime daug šakų, kurios turi skirtingą veidą, ir todėl tegali būti teisingai suprastos ir įvertintos, vienos su kita nemaišant. Vyt. Valaitis nebuvo foto ateljė užsidaręs fotografas, nemėgo užsiimti komercinės reklamos foto darbais, nebuvo pasinėšęs į romantinės-poetinės fotografijos sritį. O tai vis fotografijos meno "žanrai". Savo ratelyje jie gali tarp savęs konkuruoti dėl aukštesnės pakopos meno skalėje. Reklamoms skirti darbai turi savitą meninę vertę, foto studijoje pagaminti portretai turi savą. Neseniai vienoje foto parodoje teko matyti paprastais foto aparatais fotografuotą vaizdą (snapshots) eksponatus. Tai irgi gali būti foto menas, tik jis turi neperžengti jam paskirtų demarkacinių linijų, nes būtų neteisinga lyginti vaikiškais aparatais darytus šeimos paveikslus su foto studijos portretais ar kito žanro nuotraukomis. Vyto Valaičio darbai yra dokumentinio-žurnalistinio pobūdžio. Tai bene pati sunkiausia ir labiausiai vertinama fotografijos meno šaka. Ji kuria tikrą, nemeluotą vaizdą apie tikrovę. Jos pasirinktoji tikrovė dažniausiai būna labai prozaiška ir kasdieniška. Mažesnių sugebėjimų fotografas, vartodamas ir neblogą foto aparatą, dažnai nepajėgia pakilti virš tos kasdienybės. Jis gamina amžinai kartojamus bedvasius trafaretus, kuriuos neblogiau galėtų pagaminti ir kokia nors automatu varoma foto mašina. Foto aparatas yra mašina, bet ją turi valdyti žmogus. Ir kuo jo fotografiniai sugebėjimai yra didesni, tuo labiau jis tą mašiną apvaldo, padarydamas ją klusniu savo minčių ir jausmų reiškėją. Tik retas pajėgia matomus gyvenimo įvykius nufotografuoti nekasdieniškai, juos sudvasinti, supoetinti, uždėti savo kūrybinės dvasios antspaudą ir pagaminti tokius vaizdus, kuriuos jau laikome žmogaus kūrybinės dvasios išraiška arba menu. Vytas Valaitis buvo toks foto-menininkas. Jis tiesiog mesdavosi į patį įvykio triukšmą, o vis dėlto jame nepasimesdavo, užfiksuodamas ant filmo giliai išgyventus ir teisingus to įvykio vaizdus. Ruošiamojoje Vyto Valaičio foto parodoje fotografijos bus išdėstytos ciklais, nes taip Vytas fotografuodavo. Jis pats kartą išsireiškė, kad jis labiausiai mėgo fotografuoti nuotraukų istorijos (picture stories). Bet tai nereiškia, kad jo meną galima pajusti tik iš vaizdų serijos. Šiame "Laiškų Lietuviams" numeryje spausdinamos jo fotografijos akivaizdžiai parodo, kad visą įvykio istoriją, jo nuotaiką ir pagrindinę mintį Vytas pajėgė sukaupiti ir viename vaizde. Pvz. žiūrėdamas į demonstrantų fotografiją, kur ryžtingų veidų vyrai kelia vėliavas ir rodo plakatus, ižiūri tame viename vaizde visos demonstracijos eigą (200 psl.). Tos vienos fotografijos užtenka susidaryti gana aiškų vaizdą apie pagrindinę įvykio idėją ir nuotaiką. Vienne momente sustingo daugybė minčių, jausmų ir nemaža istorinės tiesos.

Vytas fotografavo gyvenimiškus vaizdus. Foto aparatui prieinamas pasaulis yra toks įvairus ir neišsemiamas, kad niekas nepajėgs jo viso užfiksuoti. Fotografas, norėdamas duoti kurio nors įvykio "pilną" vaizdą, fiksuoja ne ką kita, kaip to įvykio dalis arba momentus. Jis turi išrinkti iš objektyviosios gamtos tas detales, kuriose glūdi grožis, prasmė, jausmas, kaip kad muzikas išrenka iš klavitūros tik tas gaidas, akordus ir melodijas, kurios reikalingos darniai harmonijai. Jei kas sakytų, kad kūrėjas-fotografas turėtų fiksuoti gamtą ar pasaulį tokį, koks jis iš tikrųjų yra, panašiai turėtų tvirtinti, kad kūrėjas-muzikas, kaip išsireiškė Whistleris, turėtų ant klavitūros atsistoti... Išrinkti patį svarbiausią momentą, atrasti pačią charakteringiausią padėtį ir yra fotografo-meninin-

ko didžiausias uždavinys. Kaip tą uždavinį atliko Vytas Valaitis? Tik išžiūrėkime į sportininko šuolyje su kartimi fotografiją (197 psl.). Joje yra sustingęs toks momentas (ir tai buvo tik momentas), kuriame matai ne tik tą vieną šuolį su kartimi, bet ir sporto šventės nuotaiką, bei bežadę publiką, stebinčią didžio laimėjimo šuolį. Tame pačiame paveiksle matai, rodos, ir visą paties sportininko gyvenimą, jo pastangas bei treniruotes, kurios vedė prie šio momento garbės. Jei fotografas būtų paspaudęs savo aparato mygtuką kitu laiku, kad ir su labai maža paklaida, jau paveikslas būtų išėjęs kitaip, būtų turėjęs kitus atspalvius bei įvykio interpretaciją.

Fotografijos menas yra svarbiųjų gyvenimo momentų medžioklės menas. Fotografas menininkas (ypač foto reportažistas) skiriasi nuo tapytojo ar skulptoriaus tuo, kad jis nekuria iš anksto suplanuotas formas, bet jų ieškoti eina į tikrovę, į gyvenimą. Fotografas nėra išradėjas, bei atradėjas. Todėl jis yra amžinas ieškotojas. Jis — kaip nerami dvasia, kuri vaikšto ir vaikšto, ieškodama savo kūrybinei minčiai atitikmenų esamame pasaulyje. Vytas Valaitis buvo amžinas ieškotojas. Jis buvo karštas ir impulsingas ieškotojas. Jis ir žuvo besikubėdamas atrasti dar neužfiksuotus greitai bėgančio gyvenimo svarbiausius momentus. Todėl norisi ir į Vyto tragišką mirtį (jis žuvo motociklo nelaimėje, važiuodamas iš fotografų susirinkimo, kur aptarė, kaip fotografuoti popiežiaus Paulio VI apsilankymą Niujorke) žiūrėti kaip į to paties ieškojimo tąsą, kurioje neramusis ieškotojas pagaliau susidūrė su amžinojo grožio momentu.

ALGIMANTAS KEZYS, S. J.

nos. Toks tėvų galvojimas ir nusistatymas yra ištisai klaidingas. Jie turi rimtai pagalvoti ir išmokti, kaip vaikams šias reikalingas žinias perduoti. Čia visai nėra ko gėdytis, nes visa tai yra paties Kūrėjo pramatyta ir sutvarkyta. Apie tai kalbėti reikia visiškai ramiai ir natūraliai, be jokio jaudinimosi, iškilmingumo ar dirbtinumo. Kaip šios žinios bus perduodamos, taip vaikai jas ir priims. Jeigu jie matys, kad tėvams labai nepatogu ir nedrąsu apie tai kalbėti, tai jie tuoj įtars, kad čia yra kas nors negerai, kad po tėvų žodžiais kas nors yra paslėpta, ir jie stengsis kitur ieškoti tų paslapčių atskleidimo.

Vaikui reikia visuomet duoti teisingus atsakymus, kai jis ko nors klausia. Aišku, kad tie atsakymai turi būti pritaikyti jo amžiui. Kai penkerių ar šešerių metų vaikutis paklausia, iš kur atsirado jo broliukas ar sesutė, tai nebūtų tikslu jam smulkiai išpasakoti visą žmonių dauginimosi procesą, bet būtų dar netiksliau meluoti ir pasakoti visokias gandrų istorijas. Nuo penkerių iki aštuonerių metų vaikui užteks paaiškinti, kur tas vaikutis buvo prieš gimdamas: jį motina nešiojo, maitino, ruošė ateiti į gyvenimą. Vaikui reikia tiek aiškinti, kiek jis klausia. Bet atėjus reikiamam laikui, jeigu vaikas dar vis nieko neklausia, reikia jam vis tiek pradėti aiškinti, nes pirmąsias žinias jis būtinai turi gauti iš tėvų. Nuo devynerių iki vienuolikos metų vaikui jau reikia plačiau paaiškinti apie gyvybės užsimezgimą ir apie tėvo bei motinos bendradarbiavimą drauge su Dievu, kurs tveria tai užsimezgusiai žmogiškai gyvybei nemirtingą sielą. Jeigu šešerių metų vaikui yra charakteringas klausimas, iš kur atsirado jo broliukas, tai devynerių ar vienuolikos metų vaikui bus charakteringas klausimas, kurio vienas berniukas paklausė mokytoją, aiškinantį, kaip iš kiaušinio išsirita viščiukas. "Pone mokytojau", sakė tas berniukas, "mes žinome, kaip iš kiaušinio išsirita viščiukas, bet mums neaišku, kaip jis ten patenka".

Visas žmogaus kūnas yra padorus

Tikrai reikia stebėtis, kad dvi didžiausios pirmųjų amžių erezijos, gnosticizmas ir ma-

nicheizmas, turėjo nemažos įtakos visiems amžiams ir viena ar kita forma išliko iki mūsų dienų net religinio turinio knygose ir pamoksluose. Didžiausia gnostikų ir manichejų skelbiama klaida — tai dualizmas. Jie mokė, kad pasaulyje yra du amžini pradai: gėrio pradas — Dievas ir blogio pradas — materija. Žmogaus prigimtis taip pat esanti sudėta iš šių dviejų pradų: siela — gerasis pradas, o kūnas — blogasis. Tad kūną reikia kankinti, niekinti ir naikinti, nes jis yra visų blogybių priežastis žmogaus gyvenime. Gimdymas esąs labai blogas veiksmas — tai yra dvasinio prado vis didesnis ir didesnis "praskiedimas". Tad iš čia išeina, kad ir tie žmogiškojo kūno organai, kurie tarnauja gimdymui, yra patys biauriausi, gėdingiausi ir nuodėmingiausi. Nedera net į juos pažvelgti.

Tai yra didžiausių pirmųjų amžių eretikų Bažnyčios pasmerktas mokslas. Bet ar šių erezijų ragučiai kartais neprasikiša ir kai kuriuose asketiniuose paskutiniųjų amžių veikaluose? Ar toki eretikai nesame mes patys, jeigu žmogaus kūno dalis rūšiuojame į padorius ir nepadorias? Tikras krikščioniškas mokslas sako, kad visas žmogaus kūnas yra gražus, kilnus, padorus; jame nėra nė vienos nepadorios vietos, nė vieno nepadoraus organo. Priešingai sakyti būtų blasfemija — burnojimas prieš Dievą, kuris yra viso žmogaus kūno autorius.

Tų erezijų liekanos gal ir bus pagrindinė priežastis, kad daugelis žmonių tuos su gimdymu surištus jausmus, veiksmus bei organus laiko gėdingais, vengia apie juos kalbėti ir, net auklėdami savo vaikus, laikosi strauso politikos ir kažkokios keistos, mistiškos tylos. Kadangi apie tai visuomet buvo vengiama kalbėti, tai mes neturime net padorių terminų pavadinti kai kuriems kūno organams, teturime tuos, kuriuos vartoja piemenys. Šis terminų trūkumas gal yra nemaža kliūtis, kai norima vaikams paaiškinti gyvybės perdavimo procesą. Gal panašioje padėtyje yra ir kitos tautos, kurios šiam tikslui vartoja lotyniškus terminus. Ir mums, lietuviams, kai kurie lotyniški moksliški terminai būtų visai priimtini, mes juos galėtume net linksniuoti ir visai patogiai vartoti.

Nemaža šios rūšies terminų yra paminėta Lietuvių Enciklopedijoje, rašant apie lytį. Tik iš kai kurių ten minimų terminų reikėtų išmesti tų žodžių pažyminius, išreikšiančius gėdą. Šis žodis ten yra visiškai netinkamas ir nevartotinas. Mes turime gėdytis tik savo ydų, savo nevaldomų būdo savybių, bet ne kūno, kuris yra nei geras, nei blogas, bet grynai indiferentiškas. Jis yra tik sielos įrankis. Labai teisingą žmogaus kūno sampratą yra savo raštuose išreiškęs šv. Pranciškus Asyžietis. Jis savo kūną vadina broliu asilu. Tai nėra kūno paniekimas, o tik pareiškimas, kad jis yra nieko nesuprantas, bet ištikimas sielos užsimojimų vykdytojas. Kitoje vietoje šventasis dėkoja Viešpačiui "už brolių kūną, kuris yra gražesnis už visus kitus Dievo tvarinius".

Taip pat būtų klaidinga niekinti ir lai-

kyti tik velnio pagunda lytinius kūno palinkimus. Jeigu tai būtų tiesa, tai vienuolių ir kunigų skaistybės įžadas būtų tik Dievo įžaidimas, aukojant jam tokį blogą ir baurų dalyką. Tas paties Dievo žmogui įdiegtas palinkimas yra tikrai gražus, kilnus ir garbingas. Tad jeigu žmogus juo nesinaudoja, bet paaukoja Dievui, toji auka yra labai kilni ir vertinga. Be Dievo, žmogus jį gali paaukoti tik kitos lyties žmogui, su kuriuo jis bendradarbiaus Dievo kūrimo darbe. Tad ir šis palinkimas, kuris siekia žmonijos platinimo, ir tos kūno dalys, kurios tarnauja šiam tikslui, nėra gėdingos, bet garbingos. Ne iš gėdos, o iš pagarbos žmogus jas slepia, nes jos nėra pardavimui viešose gatvėse, bet aukai Dievui ir savo mylimam asmeniui, su kuriuo bendradarbiaus Dievo planų vykdyme.

IŠTRAUKA IS ANAPUS

NESIJUOK IŠ

TĖVIŠKĖS

ŽEMĖS

Kiekvieną pavasari žmogus vis labiau suartėja su savo maitintoja — motina žeme. Geriau ją patręšia, išpurena, kad, atėjus rudeniiui, galėtų džiaugtis brandžiomis javo varpomis. Daug sūraus prakaito nubėgo šešių vaiku motinos, dabar pensininkės P. Šiaulienės skruostais. Dėkingas už senatvės pensijas ir dviejų karų dalyvis, senasis žemdirbys A. Tamošauskas. Brangi tokiems žemė. O M. Gečienė? Ne. Energinga, sveika moteris — tik svečias bendrame darbe. Praėjusiais metais kolūkyje ji dirbo tik 37 dienas. Gal Gečienei kas trukdo? Anaipol! Nemielas jai bendras darbas. Ji trūšia tik savo ūkelyje. Juk reikia nemaža laiko nupenėti bekonams, palesinti vištoms, susukti sviestui, prižiūrėti 60 arų žemei. Bet maža ir šito. Vyras, gyvenantis Kanadoje, siunčia jai siuntinius! (Vadinasi, jeigu Tarybų Lietuvoje nebėra ko valgyti, padėsiu). Gavusi šiuos menkaverčius daiktus, ji skuba į kaimą ir siūlo žmonėms, mažai suprantantiems jų vertę. O veltui gaunamas rublis ją vis labiau masina.

Štai kodėl Gečienė vengia darbo kolūkyje ir taip godžiai priima siuntinius iš užjūrio.

Gečienė ir į ją panašūs biauroja tėviškės žemę.

KAS BIAUROJA TĖVIŠKĖS ŽEMĘ?

Šitas laiškas išspausdintas skundų skyriuje „Švyturys“, 1965 m. gegužės mėn., 10 psl. Gi sekančiame puslapyje rašoma, kad daug ateinančių skundų yra nepagrįsti, kad skundikai „vis dar sugeba prisidengti kovos už moralę, už dorovingumą, už teisybę — kilniausių mūsų principų — lozungais. Kartais už gražių žodžių, apvalių frazių, slypi miesčioniškumas, niekšiškumas. Ir tęsiasi istorijos, ir kryžiuojasi plunksnos, ir bėga dienos (o svarbiausia — kenčia, kartais ir nukenčia, žmonės), todėl, kad kartais iš jų reikalaujama nekaltumo irodymų, nepateikiant kaltumo argumentų“.

Bet po viso to, vis dėlto leidžiama tarybinės moralės ir pasipiktinimo šydu apsigaubusiam skundikui kaltinti moterį už tariama veltėdžiavimą, parazitškumą, privačios savininkystės jausmą, kitaip sakant, už nedarbą visuomenei naudingo darbo. Bet ar taip iš tikrųjų yra?

Patys Sovietų Sąjungos statistikos duomenys rodo, kad kuone visa daržovių produkcija krašte yra užauginama tuose privačiuose (įstatymu leistuose) sklypuose. Tie sklypai pagamina apie pusę visos mėsos produkcijos krašte ir labai didelį procentą kito maisto gaminiu (žr. „Zhivotnovodstvo“, SSSR, Maskva, 1959, 161-169).

Tad ko burnoti ir šmeižti žmones, kurie savo darbų pagamina kraštui labai didelį kiekį maisto?! Ar tai nėra visuomenei naudingas darbas?

Ar skundo autorius pagalvojo, kas atsitiktų, jei to maisto nebūtų?... Liaudies išmintis sako — nepiauk šakos ant kurios sėdi.

Kiekvienas, kad ir turtingiausias kraštas džiaugiasi ir mielai priima bet kokioje formoje įplaukiančias gėrybes. Sovietų Sąjunga nėra išimtis. Ateinantieji siuntiniai ne tik patenkina žmonių poreikius, bet didžiulių muitų formoje turtina krašto išteklis. Beje, gal skundų autorius nežino, kad muitus šiuo atvejų moka siuntėjas? Taipogi siunčiami objektai negali būti menkaverčiai ar „skudurai“, kaip sovietinė spauda teigia, nes, pagal jų pačių įstatymus, siunčiami daiktai turi būti nauji, nevaruoti. Labai neteisinga sakyti, kad kaimo žmonės nesupranta daiktų vertės; tai pasiūlymų iš žmonių, kurie visais laikais visose visuomeninėse santarkose savo darbo ir prakaito patyrimu geriausiai suprato ir supranta daiktų vertę.

Trumparegių, pavydžių fanatikų pasitaiko kiekvienoje visuomenėje. Skaudžiausia, kad dar ir šiandien jiems yra suteikiama tribūna; tuomet tie skundai virsta teroro forma. Trečiojo Reicho fanatikai teigė, kad žydai trukdą jiems, todėl buvo siuvaroms geltonos Dovydo žvaigždės... Dabar komunizmo statytojai griaudena, būk tai siuntinių gavėjai stovi skersai jų idealo, todėl jie vienaip ar kitaip turi būti pašalinti ar bent paniekiami. Spaudos lapuose skatinti neapykantą siuntinių gavėjų antrašų yra savotiškas Dovydo žvaigždžių lipinimas...

A. J.

DANGUOLĖ SADŪNAITĖ

IŠ TAVO RANKOS —————

1.

*Iš Tavo rankos
išaugo tulpės: —
Dideli, juodi garlaiviai.
Saulės ir salos —————
ir mūsų mintys —————
iš Tavo rankos —————*

2.

*Kur bestovėtum: —
tarp saulių ir salų,
tarp tulpių ir miražų
jos kyla .
nuolat kalbina Tave
kaip šiurkščios žolės.*

Danguolė Sadūnaitė-Sealey yra vaizdo - jausmo - nuotaikos poetė. Josios kūrybos pasirodė dviejuose eilėraščių rinkiniuose bei periodinėje spaudoje.

Iliustracijos — Giedrės Žumbakienės.

1.

*Sausra. —
Smiltynai.
Manyje
nė žodžio.*

Nuleisk tinklus!

2.

*Ai!
ne vieną dainą
auksaburnę pagavau, —
bet, tris.
Ne tris, bet dešimt. —*

3.

Imesk tinklus!

*O manyje nė žodžio.
Į šiaurę ir pietus
išplauksiu
burlaiviu —
Į jūrą —
Tavąjį aruodą. —*

TU ESI SNIEGE - 1.

*Tu esi sniege
ir virš sniego —
Kai esi sniege
kalbi
apie grožį. —
Baltą laukų
žydėjimą —————*

2.

*Pilkajam
medy
matau Tave
kantrų ir ištikimą —
Naktį
esi pravažiuojantis
traukinys —*

3.

*Tu šūktelėji man
per plokščias lygumas —
(tylus atgulus
iš visų pusių) —
paliesdamas namus
jaukumu.*

DIENOS

*Veista iš Philipo Laikino eilėraščių
linkinio "THE WHITSUN WEDDINGS".*

*Kam yra dienos?
Dienose mes gyvenam.
Jos ateina,
prižadina mus — kas rytas.*

*Dienos yra duotos
mums,
kad būtumėm laimingi.
Kurgi kitur išsitemsime
jeigu ne dienos?*

*A,
šitam klausimui išspręsti
atskuba gydytojas ir klebonas:
ilguosna paltuosna įsisupę
atlapnoja jie per laukus.*

MEILEI GIMSTANT

5 - Meilė gyvenimo ir literatūros šviesoje

ALFONSAS GRAUSLYS

Patsai meilės mįslingumo branduolys yra pavienės meilės atsiradimo pradžia, t. y., tos priežastys, kurios tą meilę sukursto. Tolimesnė meilės tąsa ir eina dažniausiai tos pradžios nuspalvinamos ir dalinai jos veikiamos. Pavienės, konkrečios meilės atsiradimo priežastys taip pat daug pasako apie patį mylintį ir jo meilės rūšį bei laipsnį.

MEILĖS GIMIMAS MĮSLINGAS

Daugelis, to mįslingumo nematydami, tariasi meilės kilmės pradžią suradę, ir sako: "Pamilau ją, nes ji man patiko". Tačiau, kai reikia atsakyti, kas ir kodėl patiko, jis junta, kad to, kas jam labiausiai patiko, jis nepajėgia apsaakyti. Pasitaiko ir tokių, kuriems atrodo, kad jų meilėje iš pat pradžios jiems viskas aišku. Tai žmonės, kurie nemoka savo išgyvenimu giliau psichologiškai nagrinėti nei jų vertinti. Tokių meilė dažniausiai nėra nei meilė, o tik patikimas, nes "kas gali išskaičiuoti visus pagrindus, kodėl jis kitą myli, tas visai nemyli" (Z. Maurina). Tai supranta, nes, kaip meilė neatsiranda protinio svarstymo keliu, taip ir jos kilmė nepagaunama protu. Ypač negalima nurodyti meilės kilmės vienos priežasties, nes tų priežasčių, supainiotų ir susimaišiusių, paprastai būna daugiau.

Meilės pradžios mįslingumas ryškėja, kai prisimename, kad panašiai kaip įkvėpimas,

talentas ar genijus, taip ir ji nekartą ateina kaip neužtarnauta dovana. O kas suseks ir išaiškins anų neužtarnautų dovanų kilmę? Taip nesusekama tikroji ir gilioji meilės pradžios priežastis. Todėl, atsimindama, kad meilės negalima išmaldauti nei grasinimais, nors priversti mus mylėti, amerikietė rašytoja P. Buck ir sako, kad "meilė ateina iš dangaus nereikalaujama ir neieškoma". Jei dar prisiminsime, kad pamilstamą ir nevertingus žmones, t. y. tokius, kuriems pamilti, regis, nėra jokių įtikinamesnių pagrindų, tai tas viskas rodo, kad meilės pradžia skęsta miglose ir kad apie ją galima pasakyti: "Visada pasiliks gili paslaptis, kas mūsų meilę galutinai sužadina" (J. Galsworthy).

MEILĖS PRADŽIA DVASIOS GELMĖSE

Žmogaus prigimtis tiesia rankas į meilę, nes kiekvienas nori būti mylimas ir mylėti. "Gimstame su meilės instinktu... Tai žmogui labiausiai įgimta aistra" (B. Pascalis). Gilindamiesi į savo prigimtį ir savo dvasios gelmes, susekame ten kažkokį nerimą, savim nepasitenkinimą, o drauge ir ko tai geresnio pasiilgimą. Nepasitenkindamas savim žmogus atsidaro kitam žmogui; norėdamas pabėgti nuo savęs, jis atsiveria meilei. Jei tokių nuotaikų nebūtų žmogaus prigimtyje, jei jis būtų savim patenkintas ir jo paties jam užtektų, tada, užsidaręs savy-

je, jis būtų meilei neprieinamas.

Nepasitenkindamas savo esama padėtimi, sava vienvietė, žmogus pradeda svajoti, pradžioje apie neaiškias geresnes galimybes, o vėliau apie nežinomą priešingos lyties žmogų, su kurio pagalba tas galimybes galėtų įvykdyti. Susidūręs konkrečiai su tokiu jam patinkančiu žmogumi, jis pradeda svajoti, kad štai jame išsigelbėjimas, ir ilgainiui, nejučiom, nežinant nei dienos nei valandos, kada tai įvyko, svajonė virsta gal pirma vienupusiška, o nekartą vėliau abipuse meile.

Ši prigimties meilės ilgesį nusakydamas, B. Pascalis teigia: "Vienišas žmogus yra kas tai netobula; turi susirasti kitą, kad būti laimingas". Tą žmogaus prigimties pasirušimą meilei originaliau nusako Th. Reikas, tvirtindamas, kad "kiekvienas mūsų pirmiausia buvo išsimylėjęs meilę" (dėl aiškumo pridėsime) pirma, negu atėjo konkreti įsameninta meilė.

Tą visą prigimties meilės ilgesį ir jo apraiškas susistemindami ir labiau pabrėždami, matome meilės pradžioje tris momentus: nepasitenkinimą esamu stoviu dabartyje, ilgesio ir svajonės sukurta geresnės ateities vaizdą ir to vaizdo perkėlimą į mums patinkamą asmenį. Jei dabar ši visą savo ir mums patinkančio asmens dvasios gelmių stovį visai psichologiškai ir įtikinamai pavaizduotume tar-

pe mūsų esančios bedugnės vaizdu, tada galėtume su Th. Reiku pasakyti, kad „meilė yra bandymas pastatyti tiltą, kad galėtume peržengti tarp dviejų žmonių esančią bedugnę“. Kaip bedugnė šaukiasi tilto, taip žmogaus prigimties šaukiasi meilės, o tos prigimties svajonės — išikūnijimo.

PROGOS MEILEI GIMTI

Nors tos mįslingos meilės pradžios šaknys glūdi žmogaus prigimtyje, tačiau tos prigimties ilgesys ir svajingumas pas įvairius žmones įvairiai pažadinami. Štai kodėl galima ir reikia kelti klausimą, kokios priežastys, pagrindai ar progos pažadina prigimtyje snaudžiančią meilę, paversdami ją konkrečia meile.

Kalbant apie tas priežastis ir progas, reikia žinoti, kad vienos jų labiau veikia vyrus, o kitos — moteris, vienos — jaunuolius, kitos — subrendusius žmones. Dar reikia pridėti, kad ir skirtingos lyties ar amžiaus žmonės į tas pačias priežastis reaguoja skirtingai, pagal savo skirtingą išauklėjimą ir temperamentą. Negalėdami čia į tuos skirtumus gilintis, iškelsime tas meilės progas, kurios daugiau ar mažiau gali paveikti daugumą žmonių.

Grožis. Viena tokių dažniausių progų ir priežasčių, kuri palenkia prie kurio asmens dvasiniai sustoti ir jį pamilti, yra to žmogaus gražumas. B. Pascalis tvirtina, kad meilės instinktas mus lenkia mylėti tai, kas gražu, kad kiekvieno žmogaus sieloje glūdi grožio originalo vaizdas, kurio reprodukcijos jis ieško aplinkos pasauly. Tas grožis, anot jo, yra padalintas tūkstančiais būdų ir tam grožiui ikūnyti labiausiai tinka moteris, kuriai rūpi patikti (dėl to ji grožiu rūpinasi labiau negu

vyras, tuo būdu savotiškai grožį daugindama pasaulyje — A.G.) ir kurios grožis veikia vyrus. Gal kas ir suabejos, kaip dažnai ir kaip sėkmingai grožis sukelia meilę — juk ir negražūs žmonės susiranda sau partnerius, tačiau, atsimindami, kad grožio supratimas ne pas visus vienodas, turime pasakyti, kad ir tie pašaliniai negražūs žmonės yra gražūs, vieni kitiems. Tad galima drąsiai tvirtinti, kad į žmonių daugumos širdį meilė įžengia grožio pavidalu. Nepamirškime dar kad ir vaizduotė, kuri viską gražina, meilėje vaidina didelį vaidmenį.

Grožis ir meilė taip tampriai rišasi gyvenime, kad ir ši meilės gimimo proga neišvengia mįslingumo. Juk gali būti ir taip, kad pirma pamilstame dėl kurių kitų priežasčių ir tik vėliau pradėdame grožį pastebėti, nes mylimas žmogus visada gražus. Iš antros pusės, reikia žinoti ir tai, kad, kaip neapykanta baurina žmogų, taip meilė tikrai objektyviai gražina. Turėjo tad pagrindo J. Drouet parašyti savo meilės laiške V. Hugo: „Aš myliu tave, mano garbinamasis, o jei mano meilė spindi mano išvaizdoje, aš iš tikro turiu atrodyti moterų tarpe akinančiu grožiu tau pati gražiausia“. Ji taip rašė, nes mylėjo ta meile, kuri vadinama didžiąja.

Liesdami čia grožį, kaip tas duris, pro kurias meilė įžengia į širdį, čia neimame grožio vien ta siauriausia kūno grožio prasme, bet plačia prasme, į kurią taip pat įjungiamo ir tą žmogaus dvasinį grožį, pasireiškiantį dorybe, charakterio gerumu, visos asmenybės simpatingumu, patrauklumu.

Meilė nekartą juk gimsta patrauklumo dėka, o tą patrauklumą nebūtinai sudaro jaunumas ir išorinis grožis.

Patrauklumas glūdi asmenybėje. O kas to nežino, kad simpatingumas, tasai dvasinis grožis, yra patrauklesnis už išorinį grožį. Tai patvirtina faktas, kad esama labai gražių, tačiau atstumiančių veidų.

Vertindami čia kūno grožį, mes jo nelaikome pačia didžiausia ir vispusiška vertybe, nes „tobulą grožį beveik visada lydi šaltis arba kvailybė“ (H. Balzakas). Kieta negailestinga širdis ir dvasios neturiningumas tikrai gali būti gražuolių dalies kraitis, nes, kas yra išoriniu grožiu apsvaigęs ir jį laiko vienintele vertybe, tam nerūpi dvasinių vertybių ieškoti ir jomis turtinti save.

Tai, kas blizga. Jei pirmoji meilės pradžios proga labiau veikia vyrus, tai ši antroji — moteris. Jos dažnai išimtyli, sakytume, į tai, kas blizga ir tuo pačiu patraukia į save akis ir dėmesį. Jų vaizduotėje tokiu blizgesiu ne kartą sublizga turtingieji, menininkai (ypač scenos ir filmo aktoriai), kariškiai, garbės titulų savininkai ir t. t. Tokie žmonės, turėdami progos viešiau ir plačiau visuomenei rodytis, o drauge iš minios išsiskirti, nekartą platesnių sluoksnių sąmonėje virsta tartum antžmogiais. Savo pasirodymais ir darbais, atliekamais neįprastose sąlygose, jie sužadi- na ypač kai kurių moterų vaizduotę. Prisimintina, kad kai kuriems blizgantiems pagristai ar nepagristai buvo priskiriamos viliojančios savybės, pvz., kariškiams — drąsa ir riteriškumas, menininkams — didesnė grožio meilė ir jautrumas, tituluotiesiems — gražios elgesio formos. Dėl to nenuostabu, kad jiems taip sekdavosi meilėje. Šių ir panašių išpūdžių įtakoję suinteresuotosios dažnai pamiršdavo, kad „ne viskas

auksas, kas žiba”, ir kad nemaža dalis viešumoj blizgančiųjų žmonių nėra vertingos asmenybės.

Mylint turtingą asmenį yra pavojus, kad tokią meilę, kartais gal nesąmoningai, gali veikti partnerio turtingumas, kuris kitą pusę vilioja į jį. Jei toksai turtingasis būtų sąmoningai, kad ir meilės vardu pasirenkamas, tai tokia savo naudos ieškanti meilė neužsitarnautų meilės vardo. Jei turtas nesąmoningai veiktu meilės atsiradimą, tada gal tokio pusiau mylinčio sąmonę veiktu mintis: ir nedidelė meilė, įstatyta į prabangius rūmus, išryškės ir padidės. Tačiau patirtis rodo, kad labai dažnai brangūs rūmai labiau parodo paveikslą esanti nevykusiai skurdų ir neatitinkančių rūmų. Todėl, labai turtingi ir apskritai kuriuo nors blizgesiu pasižymį žmonės yra nelaimingi, nes jie niekada nėra tikri, ar jie patys mylimi ar vien jų turtas ir garbė. Jie visi turėtų žinoti, kad jei pinigų ar išgarsėjimu kai kada moteris nuperkama, tai visgi jos meilė tuo dar nėra nuperkama. Pinigų gali būti nupirktas tik meilės apsimeimas.

M i s l i n g u m a s . Nors dažnai, regis, vienpusiška meilė pradžioje pas vieną gali sukurstyti ir pagimdyti meilę kitame, tačiau būna ir atvirkščiai; šaltas abejingumas ir mįslingumas pas vieną, sudomindamas kitą, taip pat gali sukelti meilę kitame. Kiekvienas mįslingumas kelia smalsumą ir savotiškai žmogų pririša prie jo. F. Dostojevskis iškelia nedažną, originalią ir mįslingą meilės priežastį vienos moters žodžiais “Baltošiose naktys”. “Aš todėl Jus myliu, kad Jūs neišsimylėjote į mane”. Aiškindami šios konkrečios meilės priežastį, galė-

tume šitaip galvoti: matyti, visi išsimylėdavo į ją ir todėl ją sudomino ta reta išimtis — štai šitas neišsimylėjo; ji pradėjo tą retenybę branginti ir mylėti pagal sąmonėje glūdinčią gyvenimišką nuotaiką, kurią jau senovės romėnai reiškė posakiu “omnia rara cara” (viskas, kas reta, brangu).

Ir šiaip jau gyvenime yra žmonių, kuriems tik rūpi, kaip sakoma, įdomūs, taigi mįslingi žmonės, nors pasitaiko ir tokių, kurie pamilę kitą žmogų kaip mįslę ir naujieną, tai mįslei išsisklaidžius ir paaiškęjus, atšala ir jų susižavėjimas praeina. Jis kaip tik ir praeina, nes jis buvo tik susižavėjimas, o ne meilė.

O kaip aistra? Dažnai manoma, kad įvykdyta aistra gali meilę sužadinti, ją virsti ir du žmones surišti. Kitaip sakant, jie mano, kad mylinti moteris gali laimėti patinkamo vyro meilę krikščioniškai moralei priešingu kūno atsidavimu. Tiesa, aistra gali žmones surišti ir pavergti, tačiau toksai ryšys dažniausiai meile nevirsta ir gilesnės dvasios žmonių patenkinti negali. Tie, kurie į meilę žiūri giliau ir pažįsta meilės ir aistros santykį, tvirtina, kad “jausmų malonumas yra žemesnis už meilę ir, gal būt, jis net nėra kelias į meilę” (E. Alain). Juk patirtis rodo, kad kūno atsidavimo pasiekusi daugelio vyrų meilė pradeda vėsti. O kiek ir tokių, kurie po to, regis “mylėtą” moterį visai palieka. Tokiais atvejais tragiškiausia būna tokių moterų padėtis, kai atsidavimu jų meilė kaip tik padidėja. Tas tragiškumas suprantamas, nes dėl skirtingos moters, kaip moters, padėties, ji ir meilėje, ir aistroje labiau užsiangažuoja, daugiau rizikuoja ir labiau nukenčia dėl skaudžių meilės ir ypač

dėl aistros pasekmių. Štai kodėl tie ir tos, kurie tikrą meilę brangina, turi budėti, nes be patirties daug kas vien didelę aistrą palaiko didele meile. Negalvojame, kad tikroji meilė nieko nejaučia ir yra šaltakraujė; tačiau turime pastebėti ir dalinai įspėti, kad vien didelė aistra, kurios pagrindinė savybė yra nesiskaitas su kita puse egoizmas, ne kartą visai sugriauna mylinčios pusės gyvenimą. Tikroji, kad ir nelaiminga virtusi meilė, tiesa, juodais debesimis apvelka gyvenimo dangų, tačiau nėra tiek tragiška, kiek nevaldoma aistra. (Apie kūno ir dvasios vaidmenį meilėje bus atskiras straipsnis.)

Reikšmingos smulkmenos. Kartais įvadas į meilę (o dažniausiai, šiaip į susižavėjimą) gali sukelti atskira meilės partnerio kūno dalis ar šiaip, regis, mažiau reikšmingi jo išoriniai pasireiškimai, kaip akys, lūpos, rankos, kojos, šypsnio ir juokimosi būdas, balso tonas, eisena. Čia reikia suminėti kvepalų vaidmenį erotikoje. Tokie rašytojai kaip Ch. Baudelaire ar M. Proustas yra kėlę ypatingą kvapų įtaką į vaizduotę ir sąmonę. Nenuostabu, kad ir L. Tolstojus savo vienoje moralizuojančio pobūdžio knygoje yra rašęs apie suvedžiojančių kvepalų vaidmenį erotiniame gyvenime. Gal tai įvyksta dėl to, kad kvepalai, sudarydami tam tikru atžvilgiu dirbtiną aplinką, gali sukelti neįprastus jausmus, kurie, vaizduotės talkinami, panardina viską pasakiškon švieson. Tokiu būdu kvepalai tampa nuostabūs dvasiniai rūmai, į kuriuos moteris įstato save sudominti kitus.

Tos nereikšmingos smulkmenos gali turėti didelės įtakos ir šiaip į gyvenimą. Tik

prisiminkime garsųjį Paskalio posakį apie Kleopatros nosį: „Kas norėtų pagrindinai pažinti žmogaus niekybę, lai tik pasvarsto meilės priežastis ir jos pasekmes. Priežastys yra nuostabios, pasekmės gi yra baisios. Kas tai nuostabaus — ta nepagaunama smulkmena sujudina visą žemę, karalius, kariuomenes, visą pasaulį. Jei Kleopatros nosis būtų trumpesnė, visas pasaulio veidas atrodytų kitaip“ (Pensées, Nr. 162). Besiaiškindami tą mintį, prisimename, kad garsus Egipto karalienės Kleopatros grožis sužadino valdovų tarpe rungtynes ją laimėti, sukėlė karus, kurie pakeitė istorijos eigą ir valstybių ribas. Jei tad, anot Paskalio, jos nosis būtų trumpesnė ir tuo būdu jos veido grožis sudrumstas, tada pasaulio valdovai nebūtų atkreipę dėmesio į ją, nebūtų anų karų dėl jos ir todėl pasaulio istorijos eiga būtų nuėjusi kita kryptimi.

Pasakojama taip pat apie garsųjį prancūzų filosofą M. Bergsoną, kad jam dėstant filosofiją vienoje aukštoje mokykloje visos studentės buvo išimylėjusios į jį. Jis buvo negražus, jo filosofinis sausas mokslas daugeliui jų buvo sunkiai prieinamas, bet jas visas žavėjo jo balso tonas.

Būna pagaliau ir tokių meilės atsiradimo priežasčių, kurios niekam neateina į galvą ir dėl kurių pats suinteresuotas dalyvis nieko negali pasakyti. Tokia priežastis gali būti iš praeities, dažniausiai iš vaikystės laikų, pasąmonės išmigusios ir ten pasilikusios tam tikrų išpūdžių sėklos, kurios vėliau netikėtai gali virsti kuriam nors asmeniui meilės priežastimi. Tokiais atvejais, Paskalio žodžiais tariant, žmogus nepajunta, per kur ir kuriais keliais meilė išsiveržia į jį.

Pagal psichoanalizės mokslą, dažnai tėvo ar motinos geros ar blogos ypatybės nesąmoningai gali paveikti į su-naus ar dukters meilės tam tikram asmeniui atsiradimą. Jei, pavyzdžiui, tėvas dukteriai, ar motina sūnui paliko patrauklų, idealų vaizdą, tada ta duktė ar tas sūnus nesąmoningai linksta sau surasti į juos panašų meilės partnerį. O jei tėvai buvo atstumiantys vaikų atžvilgiu, tada jie susižavi tokiais meilės partneriais, kurie yra tėvų priešingybė. Darant iš to išvadą, galima pasakyti, kad meilės partnerio pasirinkimą gali nesąmoningai veikti vaikystėje ar šiaip ilgesniam amžiaus bėgyje susidaręs ir pasąmonėje glūdęs vyro ar moters idealas, kurs tą pasirinkimą nejučiom gali apspręsti. Gal čia ir glūdi tos netikėtai „iš pirmo žvilgsnio“ iškilusios meilės priežastys, kurias pašaliniai ir patys išimylėjusieji yra linkę viską išaiškinti likimu.

Apie netikėtai gimusią meilę įvairūs beletristai yra tiek gražiai rašę. R. Tagore savo „Sudužime“ taip piešia meilės pradžią: „Jų akys susitiko. Neištara jie nė vieno žodžio, bet staiga palaiminta ramybė nužengė ant jų, ir tame susižavėjime, kurį ji atnešė, jie pajuto dangaus skonį... Ramei stovėjo suvystytas tylia mintim“...

E. Ožeškienė savo dideliame grožiniame kūrinyje „Prie Nemuno“ vaizduoja meilės gėlės tylų atsiskleidimą: „Pažvelgė į ją sykį, antrą sykį — įdomumo vedamas, o po to jau norėjo amžinai žiūrėti ir kiek sykį pažvelgdavo, tiek širdis varpu suskambėdavo jame“. O tačiau meilės psichologai rodo daugiau pasitikėjimo tai meilei, kuri atsiranda pamažu, nejučiom. Jie mano, kad laiko subrandinta meilė

būna patvaresnė, pastovesnė. Gal tai tiesa, nes juk laikas tartum saulė brandina ne tik vaisius, bet ir jausmus. Čia siūlosi palyginimas: Meilė iš pirmo žvilgsnio — tai žmonių išorinis susilietimas, einant vienas kitam pro šalį... Meilė, pamažu, lėtu ir neskubiu žingsniu ateinanti, — tai dvasios gelmių susitikimas... O, tačiau ir čia neišvengiame mįslingumo; toks gyvenimiška patirtim žinomas La Bruyere savo vis iš naujo spausdinamoje knygoje „Les Caractères“ sako: „Meilei, kuri gimsta staiga, reikia ilgo laiko nuo jos pagyti“. Argi tokia meilė būtų stipresnė?!

Yra daug kitų progų ir priežasčių, kurios paskatina meilės pradžią, bet jų visų čia neįmanoma paliesti. Tik baigiant dar norėtusi priminti, kad moteriška moteris ir vyriškas vyras — taigi lytys pilname savo dvasinių vertybių išsiskleidime — labiau gali meilei palenkti priešingą lytį. Bet čia reikia taip pat įspėti dėl paplitusio klaidingo vyriškumo supratimo, kai vyro donžuaniškumas, plačiu mastu moterų suvedžiojimas, tas atsakomybės nejaučias valios silpnumas, laikomas vyriškumu. Teisingai sako H. Balzakas, kad „moteris, kuri sykį juokėsi iš vyro, jau negali jo mylėti. Mylinčiai moteriai vyras turi būti jėgos ir rimtumo pilna būtybė; jis turi ją visada imponuoti“. Antra vertus, pasibaisėtinas šių laikų moterų suvyriškėjimas (bent kai kuriuose kraštuose) prisideda prie tikros meilės sumažėjimo pasaulyje.

Kaip matėme, yra įvairių pagrindų, kurie meilę pražydina, tačiau jie visi meilės pradžios mįslingumo neatskleidžia, o tik įgalina giliau pažvelgti į to mįslingumo gelmes.

PREMIJUOTAS ROMANAS “DELFINO ŽENKLE”

ALĖ RŪTA

Yra mūsų literatūrinio gyvenimo kritikuose kategorišku pasisakymų, kurie paskui nuaudi visuose laikraščiuose ir laikraštėliuose, neva sudarydami opiniją apie mūsų literatūrą ir rašytoją. Nėra nieko netikresnio, kaip šampas, vistiek, šviesus ar tamsus.

Šiame žurnale Redaktorius leidžia išreikšti savo išpūdžius apie vieną ar kitą knygą. Tik-tai s a v u s išpūdžius. Jie gali būti net nepilna kūrinio recenzija, bet įdomūs skaitytojo ar kritiko atviru pasisakymu, paliekant laisvę kitiems apie tą patį dalyką pasisakyti.

Tik perskaičiau Jurgio Gliaudos intriguojanti romaną “Delfino Ženkles”, atnešusi jam ketvirtą “Draugo” romanų konkurso laimėjimą. Autoriaus žodis yra labai sugestyvus; kaip Nevados dykumoje

šūvis. Skaitymo metu su entuziazmu turi priimti autoriaus temą, sekti jo personažų žingsnius ir alsavimą, kvapą sulaukti ne tik netikėtų intrigoje, bet ir kokios nors nepaprastos problemos išsprendimo. Nes J. Gliauda yra probleminių romanų kūrėjas, skiriantis iš buitinių rašytojų aštresne briauna intrigoje ir veikėjų intelektualumu.

Kas tame romane parašyta ir kaip parašyta? Tema tiek šiems laikams artima, kad beveik galime pavadinti aktualia. To autorius, atrodo, sąmoningai siekė. Jei būtų norėjęs parašyti vien psichologinę knygą, galėjo šeimos išgyvenimų medžiagą panaudoti iš kito, dažnesnio ir natūralesnio įvykių tekėjimo. Vyrų, kuriems reikalinga tik žmona, dažnai nemyli ir nelaukia

vaikų. Kaip “Delfino Ženkles” herojus pamilo kūdikį, dar negimusį, dar tik laukiamą? Kad jį pamiltų, šioje knygoje reikėjo kūdikius motinų iščiose lošinančių miego piliulių “Kevadon” ir neištikimybės žmonai per gražuolę negrę. Kodėl? Juk tema galėjo būti ir paprastesnė: galėjo kūdikis šiaip gimti lošu, bet tėvai jį pamilsta, nes tai natūralu. Pagaliau, kodėl meilė su negre, ne su baltąja? Nusikaltimas tas pats, sąžinės priekaištai tie patys, — herojaus atsivertimas, vistiek, buvo galimas. Autoriaus įdomiai šeimos temai išvystyti galėjo būti daug paprastesnis ir įtikinamesnis kelias. Neseniai laikraščiuose tiek kartotas šių pragaištingų miego tablečių vardas romane kartais net nusibosta; negrės grožio ypatingas iškėlimas at-

siduoda rasine šių dienų aktualija.

Tai, žinoma, asmeninė pažiūra. Autorius nelinkęs į archajines temas, o į aktualias. Tai jo dalykas. Kaip jis šią, jo pasirinktą, temą pristato skaitytojui? — Nedideliu skaičiumi veikėjų, kurie taikliai vaikšto ir kalba, kol iškalba visą autoriaus sumanymą. Ar tiktai kalba? — Ne. Tarpais lyg tikrai gyvena, savaimingai kalbėdami ir veikdami, kentėdami ir laukdami išsipildymo. Šiame romane autoriaus moterys gana simpatingos ir natūralios. Gražioji, trapioji Lina yra gana ryškus atvaizdas tos kasdieninės intelektualės - menininkės moters, kuri esmėje, vistiek, moteris, kaip tūkstančiai žinančių ir nežinančių Šekspyro moterų. Moteris viską užmiršta ir visko atsisako, kai ji laukia ir kai sulaukia kūdikio, ypač pirmutinio. Tas švelnus rūpestis, pagarba kūnui, iš kurio gims kitas, lūkestis, ilgėjimasis to nepažįstamo, bet jau iš anksto pamulto... Raštinga ir neraštinga moteris jaučia tą pati, graži ir negraži, balta ir juoda. Linos motiną autorius lyg buvo linkęs suprastinti ir susiaurinti jos kraštutiniu atsidavimu Dievo Valiai, bet ji skaitytojui daro išpūdį labai tvirto charakterio moters, nelaimę pakeliančios su stebinančia ramybe. Net ir negrė Hedda, nežiūrint jos hedonizmo, sukelia skaitytojo simpatijų savo moteriškumu ir pagarba kitam žmogui, ypač draugams. Taigi, autorius šiame romane atidavė gražią duoklę moteriškumui. Vyriškieji veikėjai ne tokie įtikinami. Blyškiausias yra Fitzgeraldas, kuris, atrodo, knygoje tereikalingas įmantriai aktorių trijulei įgyvendinti ir šauniems šekspyriniams posakiams pacituoti. Linos tėvas—

tas svyruojantis stulpas — niekuo ypatingu nepasižymi, greit užmirštamas.

Įdomiausia pasekti vidinių išgyvenimų niuansus to pagrindinio knygos herojaus, Linos vyro, kurį autorius vadina pirmu asmeniu. Tasai „aš“ yra talentingas mokslininkas, išradėjas, mąstytojas, bet ir kraštutinių jausmų žmogus. Jo charakteris yra margas kaip genys, bet kai kuriuos taškus jo viduje išpaisė pats autorius. Pavyzdžiui, jis pasisako, kad jo projektai atkreipė dėmesį (viršininų ir goduolių), kad jis net laimėjo premiją; reiškia, turi būti ne eilinis, o kūrybos žmogus, mokslo ir aukštesnių gyvenimo sferų atstovas. Bet kartais jis nušneka ir elgiasi kaip eilinis vyriokas, kuris nepraleidžia nė vienos moters, neapžvelgęs jos linijų ir jų giliau nepaveiktas. Jis deklaruoja susižavėjimą ir meilę savo jaunai žmonai, bet čia pat domisi kitos moters, net juodukės profiliu ir jos balso patrauklumu. Neginčysime, kad tokių vyrų pilna šio krašto miestų aplinka; bet juk Linos vyras yra mokslininkas ir kūrėjas, neeilinis intelektualas. Dar labiau tas „aš“ neįtikinamas, kai jis parke susimuša su valkata, kad įrodytų jį žavinčiai negrei savo vyrišką drąsą. Šios muštynės romano tekėjime nereikalingos.

Kaip Linos vyras išgyvena pagrindinę problemą: luošo kūdikio atėjimą į jo šeimą? Jo išgyvenimai yra daugiau blaškymasis ir lyg ir smalsumo patenkinimas, prieš giliai kančią ir protingą apsisprendimą, kas tiktų mokslininkui. Tas jo lakstymas, ieškant informacijų apie baisiąsias tabletes, lyg ir padaugintas. Bet yra ir sukrečiančių momentų, giliai žmogiškų, yra jo skausmingų ir įtikinančių išgyveni-

mų. Epizodas su negre, vistiek, per ryškus ir galėjo būti pakeistas įtikinamesnių lūžiu jo dvasinei būsenai pakeisti. Meilė kūdikiui galėjo jam ateiti per kokią ryškesnę įvykį tarp jo ir Linos, o ne per kitą moterį.

Romanas intriguojantis ir lengvai skaitomas. Autorius turi tą dovaną, kad, bent skaitymo metu, negali juo netikėti ir negali nuo knygos atitraukti iki galo. Tema mūsų raštijoje yra naujovė, jaunimui artima. Romanas ne vien pramoginis, bet paliekas susimąstymą.

IŠTRAUKA

Apie nėštumo periodą kalbama kaip apie moters kūno linijų deformaciją. Poetai negieda ditirambų nėščiai moteriai.

Bet ar ne tada moters veide pražįsta tikra gyvenimo saulė — jos įdvasintos akys? Ar ne tada kiekvienas jos kūno judesys sklindinas rūpesčio kita gyvybe ir ta gyvybės teikimo misija, kuria gyva visa planeta. Ir visa taip sukaupai apsireiškia dabar joje, nėščioje moteryje, kad kiekvienam kyla viltis kažkokių skaidresnių perspektyvų.

Gražiausia šventė yra ta, kuri dar nešvenčiama, bet kurios laukiama. Gražiausia moteris yra ta, kuri dar neatnešė kūdikio, bet jį tebe-neša.

Lina įsijautė savyje visą gyvybės esmę ir visą moters misiją — nokstančią motinystę.

Koks skurdus buvau aš greta jos. Vaikai atima vyriui žmoną. Aš tebuvo tik didelio įvykio dalininkas. Tik maža dalis toje didelėje simfonijoje.

*J. Gliauda, "Delfino Ženkle",
143 psl.*

APIE PAUKŠTYTES IR PAUKŠČIUKUS

GINTARĖ IVAŠKIENĖ

Vargšelis miestietis vaikas!

— Mamyt, iš kur atsiranda viščiukas? Iš kur kačiukai? O žuvytės? O kirminukai? O musytės?... Mamyte, nupirk man broliuką...

— Vaikyti mielas, broliuku niekas neperka. Juos...

Nesakyk, mamyt, kad atneša garnys! Vėl bus eibės klausimų.

— Kas jis toks? Iš kur jis vaikučius gauna? O kodėl aš Brooklyne jo niekad nematau?..

Tipingas keturmetis. Pilnas klausimų.

Keturmetis, kai nori sužinoti — klausia.

Dvimetis, kai nori sužinoti, o nemoka paklausti — pradeda rūpintis ir bijoti.

Gaila, kad daug tėvų nedrįsta ir bijo vaikams pradėti aiškinti apie gyvenimo siūlą. Apie to siūlo pradžią. Kažkodėl drovu, nepatogu. Gal vaikas pasijuoks, tikriausiai visai nesupras. Ko gi bijoti? Kas čia negera ar gėdinga? Tik kai patys tėvai užklausti, "kodėl ta ponija tokia stora?"

— susigėdinusiu tonu pašnibžda, kad toji ponija turės vaikuti, vaikas pradeda galvoti, kad čia tikrai kažkas negera. Iš tėvų elgesio ir balso tono vaikas gali susidaryti išpūdį, kad visa tai — labai nepadorus dalykas.

Dažniausiai tėvai galvoja,

kad, kai vaikas pradės klausyti, tada jam kaip nors ir atsakys. Bet, jei tėvai patys, progai pasitaikys, nebandys vaikui paaiškinti kurio nors įvykio ar reiškinių, vaikas pats pradės galvoti, kad čia kažkas gėdinga, ir nedrįs pats paklausti. Kitu atveju — jei vaikas neklausia, gal jau "viską" žino iš draugų? O tas "viskas", kol pereina iš lūpų į lūpas, tampa toks iškreiptas! Išleidami vaiką mokyklon, patikime, kad seselės vienuolės viską išaiškins. O tada jau būna per vėlu.

Popiežius Pijus XII sakė, kad vaikų lytinis auklėjimas yra šventa tėvų pareiga. Aiškinti reikia pamažu ir palaipsniui. Deja, Lietuvoje daugeliu atvejų pirmiau paaiškinavo klasės auklėtojai, negu tėvai.

Kaime vaikams lengviau. Dar vos paeinantis vaikas žino, kad, jei višta tupi ant kiaušinių, bus viščiukų. Jei karvė labai plati, bus teliukas. Teisybė, Lietuvoje garnius jis dažnai matydavo, ir, jei pro dėdienės kamina skridamas garnys jai įmetė vaikutį, — gana įtikėtina būdavo.

Jei drauge auga broliukas ir sesytė, artimi amžiumi, mamytei ilgai pirmo klausimo laukti nereikės. Dar ir nemo-kėdami paklausti, jie pastebės skirtumą. Ir, jei nebus paaiš-

kinta, kad taip turi būti, kad viskas tvarkoje, broliukas pradės bijoti, kad ir jam taip neatsitiktų kaip sesytei. O sesytė, nusimins, kad ji taip gamtos "nuskriausta".

Geriausias būdas vaikuose galutinai tą baimę išsklaidyti yra paaiškinant, kad broliukas taip atrodo, kaip tėtė, dėdė Algis ir visi kiti vyrai. O sesytė — tokia kaip mamytė, močiutė, teta Birutė ir visos kitos moterys. Svarbu yra suminėti jiems gerai pažįstamus asmenis.

Yra žinomi atvejai, kai, sakykim, mažas berniukas, paplūdimyje nurenginėja kitus mažus berniukus. Jis nori įsitikinti, kad jie taip atrodo, kaip ir jis. Tam berniukui nebuvo tėvų laiku paaiškinta, kad visi berniukai ir vyrai yra tokie. Reikia paaiškinti anksti — dar prieš antrus metus, kada tėvų žodis priimamas be jokių abejonių. Jei vaikutis auga vienas ir todėl dar tokių klausimų nestato, taip pat reikia minėti būdu jam paaiškinti. Taip bus užbėgta už akių jo žingeidumui.

Trejų metu mergytei, jos protelio lygyje, galima visai lengvai išaiškinti, kad pastambėjusi ponija turi savo viduje vaikutį. Ta mergytė labai nudžiugs, sužinojusi, kad ir ji, užaugusi, galės turėti vaikučių ir juos pati savimi maitin-

ti. Detalių ji kuri laiką dar neklaus.

Tolimesniems vaikų klausimas atsakyti mums labai padės tikėjimas. Atsiminkime, kad Dievui patinka vyro ir žmonos vedybinis aktas. Dievas nori, kad vyras ir žmona dalyvautų jo kūrybiniame akte, todėl jiems padovanojo tą malonumą. Visa tai yra šventa, gera ir gražu. Juk vyras su žmona ir Dievas sukuria gyvybę; juk žmogui suteiktoji siela yra paties Tvėrėjo prisilietimas. Todėl, aiškindami vaikui apie lyčių skirtumus ir gyvybės atsiradimą, įpinkime ir kūdikio sielą.

Pirmajam kūdikiui gimus, gavome iš draugės portugaliską pasveikinimą. Jame labai skoningai pavaizduoti ružavi, apvalūs debesėliai, o iš jų — laiptai žemėn. Ant laiptų ir debesėlių kraštų susėdę nuliūdę angelukai ir danguje dar liekančios kūdikių sielos. Angelukai nusiminę mojuoja, kai kurie ir ašaras braukia.

Ant laiptų — pakeliui į žemę — mažytė, nedraši kūdikėlio siela, su duonos kepalėliu po pažastimi, eina pas savo žemiškus tėvus.

Sentimentalu? Be abejo. Teisybė? Taip; tik be duonos kepalėlio. O vaikui — labai realu ir įtikima. Dar ir dabar rėmeliuose tas pasveikinimas. Ir, kai vaikams pasakojame apie įvykius, kurie buvo dar jiems negimus, jie tuoj prideda: “Kai mes dar buvom pas angeliukus”.

Pagaliau, vieną dieną, kaip perkūnas iš giedro dangaus:

— Kas Ritos mamytei įdėjo vaikutį į pilvuką?

Nesinervuok, tėveli; nesigėdink, mamyte.

Štai ką, tai valandai išmūsų, vienas tėtis padarė. Pasiėmė sūnų už rankos, nusivedė kieman, ir abudu žemėn įdėjo žirni. Lijo lietus, šildė saulė, ir prie sūnaus akių žirnis stiebėsi, augo. O žodžiai, kuriais tėvas kreipėsi į sūnų, bu-

vo ramūs, tvirti, įtikinantys:

— Kadaisė aš, tavo tėtis, turėjau sėklytę. Ją daviau tavo mamai. Iš tos sėklytės pasidarei tu. Mama tave savyje šildė ir maitino, kol tu užgimei. Taip ir visi kiti vaikučiai atsiranda.

Sūnui kuriam laikui bus aišku ir pakaks. Dar prieš pradėdamas lankyti mokyklą, jis turės iš tėvų sužinoti viską. Bus atėjęs laikas, ir jo praleisti negalima.

Vienas pirmaskyrė, kuriam gatvėje draugai besišaipydami “painformavo” apie jo atsiradimą, ryžtingai sušuko:

— Tik jau ne mano tėveliai!

Sekė dar didesnis vaikų juokas ir pažeminimas.

Laiku ir teisingai iš tėvų sužinojęs, vaikas, kai užaugs, neturės nenormalių baimių ir liguisto gėdos jausmo. Tinkamai neatlikta šioji tėvų pareiga gali labai apsunkinti jų sūnaus ar dukters vedybinį gyvenimą.

VAIKUS SUMANIAI AUKLĖJANT

Užtroškinta vaiko asmenybė

Pasitaiko ir “per gerų” vaikų. Tokių, kurie visuomet klauso, niekad neprasizengia, niekad netrukdo tėvų savo kalbomis, neerzina “vaikiškais” klausimais, vienu žodžiu — visai niekuo neužkliūva suaugusiems. Jie yra psichologiniai pažeisti.

Trūksta jiems drąsos būti tokiomis, kokie yra. Jie neišdrįsta parodyti nei džiaugsmo, nei pykčio, nei žingeidumo, nei susijaudinimo ar susierzinimo. Tokie užauga mumijomis — be jausmų, be siekių, be troškimų.

Kas kaltas? Dažnai nervingi, smulkmeniški tėvai. Tėvai,

kurie pastebėję jiems nepriimtina vaiko talentą, jį jėga užgniaužia, visiškai užtroškindami ir savo vaiko dvasinę energiją.

Labai lengva nuo tokio atskirti natūraliai ramų vaiką. Šalia gero elgesio, jis mokės išreikšti ir nuotaikingą džiaugsmą, ir žingeidumą, ir nusivylimą. Jis bus savimi pasitikys, nebijos patekti į dar neišbandytas situacijas.

Kada girti, kada ne?

Kiekvienas vaikas reikalingas ir pagyrimų, ir kritikos. Tačiau pagyrimas nėra lygus pagyrimui, o viena kritikos rūšis nelygi kitai.

Norint išvengti vaikų užsi-

Paruošė Gintarė Ivaškienė

spyrimo, pravartu atkreipti dėmesį į keletą patarimų, kuriuos siūlo pedagogas dr. Ginnott.

Giriant vaiką, nepatartina sakyti: “tu geras berniukas”, nes galima susilaukti “sprogi-mo” — staigaus priešingo elgesio. Tai galima taip išaiškinti: — vaikas buvo geras, ramiai sėdėjo, gal todėl, kad tuo metu, ar prieš tai, jis mintyse kerštavo tėvams ar broliams. Tėvai jį pagyrė kaip tik tada, kai jis jautėsi prieš juos nusikaltęs. Gavęs nepelnytą pagyrimą, pasielgė taip, kad ir tėvai pamatytų, jog jis nėra toks geras.

Reikia pagirti vaikus už gerai atliktus darbus, ypatingus (nukelta į sekanti puslapį)

1965-1966 m. "Laiškų Lietuviams" straipsnio konkurso jaunimo grupėje antrąją premiją laimėjęs rašinys.

JAUNIMO GYVOJI ATSAKOMYBĖ

"Atsakomybė" yra labai dažnai girdimas, labai dažnai vartojamas žodis. Šeimoje, mokykloje, susirinkimuose, diskusijose, ginčuose su draugais, knygose ir laikraščiuose ji vis minima. Rodos, kad atsakomybė yra žmogui labai reali būtinybė, kaip miegas ar valgymas, bet, kai reikia suprasti jos tikrą reikšmę, tai

AUKLĖJANT (iš 215 p.)

veiksmus ar gerą laikyseną. Tai bus konkrečiu, ir nors vaiko sąžinė nebūtų rami, jis pripažins, kad darbą vis dėlto gerai atliko, ir pajus pastangų vertę.

Su kritika taip pat reikia atsargiai. Ji gali būti arba griaunanti, arba stiprinanti vaiko charakterį. Patariant, kaip būtų geriausia šį ar aną uždavinį atlikti, kritika išeis į gera. Ji bus kenksminga, jei vietoj pamokymo apipilsime vaiką įžeidžiančiais žodžiais, nes jis ilgai ir pats patikės, kad yra apsileidęs ir niekam netikęs. Tada jis viskam praras ryžtą.

Paskutinis patarimas tėvams — išmokyti kontroliuoti savo reagavimą į vaikiškus nusikaltimus. Nebausti už sudaužytą stiklinę, lyg vaikas būtų ne ją, o langą išmušęs.

pasijunti lyg tamsiam kambariui ieškodamas juodos katės, paklydęs ir nežinąs, už ko griebtis.

Buvo laikas, dar nelabai seniai, kai mama mane bardavo, kad nusipirkau per trumpą suknelę. Kai pasižiūrėdavau į drauges, jos nešiodavo nė kiek neilgesnes; bet kai paklausdavau, ar joms jų mamos nieko nesako dėl suknelių, atsakydavo, kad ne. Kai pasakiau mamai, kad čia mano suknelė ir aš ją nešioju, ji atsakydavo, kad tėvai neša atsakomybę už savo vaikus; jie žino, ko iš vaikų nori. Suprantu, kad mamos pastabos būdavo jai teisingos ir išplaukiančios iš atsakomybės jausmo. Bet kodėl tas atsakomybės jautimas taip nevienodas? Aiškėja, kad atsakomybės jausmas yra išugdomas, ugdant jį atitinkama kryptimi. Atsakomybės jausmas mus skatina pagal nustatytas pareigas veikti, atlikti pareigas ar nuo kai kurių veiksmų susilaikyti.

Mūsų lietuviams jaunuoliams pirmoji atsakomybė yra sudaryti sveiką, moraliai tvirtą, atsparią lietuvišką visuomenę. Visuomenę, kurioje patys gyvendami patirtume džiaugsmo, jaukia jautumės,

Aušra Gyltė, 18 m. amžiaus, baigusi Čikagos Aukštesniąją Lituanistikos Mokyklą 1963 m. ir Marijos Aukštesniąją Mokyklą 1964 m. Šiuo metu studijuoja biologiją Loyolos Universitete Čikagoje, priklauso Studentų Ateitininkų Sąjungai, mokosi dainuoti, mėgsta rašyti. 1965 m. "Laiškų Lietuviams" rašinio konkurse laimėjo pirmąją premiją jaunimo grupėje.

būtume moraliai sveiki, kad kilme, papročiais ir įvairiais kitais atžvilgiais skirtingai visuomenei darytume pavyzdingos įtakos.

ATSAKOMYBĖ ŠEIMOJE

Kas jaunuolio atsakomybės jausmo ugdyme turėtų dalyvauti? Pirmiausia, šeima. Nuo pat mažens vaikas šeimoje iš tėvų gauna tam tikrą gyvenimo prasmę, iš kurios išplaukia atsakomybės jausmas, ugdantis ne vienai dienai, bet visam gyvenimui.

Iš gyvenimo patirties matome, kad tam tikrais požiūriais ne visos tautos lygiai vienuodai jaučia atsakomybę. Pavyzdžiui, mūsų gyvenamame krašte Amerikoje matome, kaip jis yra skirtingas, sekant

tėvų ir vaikų santykius, jų pareigas, bendravimo pastangas ar išmokymo reikalą. Jei amerikiečiai tėvai palieka jaunuoliui savarankiškai ir laisvai apsispręsti gyventi, kaip jis nori, tik tada, kai jis tampa pilnamečiu, tai reiškia, kad prie to privedė tam tikros aplinkybės. Yra suprantamas dalykas, kad tėvai labiau myli gerus vaikus. Geras vaikas yra tas, kuris tėvų klauso, kuris yra paslaugus, kuris gyvena šeimoj, rūpinasi bei pasidalina darbais. Jeigu jis iš šitų ryšių ištrūksta, tai ir tėvų pažiūra į vaikus taip pat keisis.

Mano supratimu, šeimoje vaikai privalo paklusti savo tėvams; dalintis darbais, ne tik meile; tėvus ir jų autoritetą gerbti ir mylėti bei klausyti jų patarimo. Tai kartu žadina tėvų rūpestingumą vaikų atžvilgiu. Tačiau, iš kitos pusės, čia nekalbama apie daugeli tokių šeimų, kuriose patys tėvai nejučia ir neparodo jokios atsakomybės savo vaikams, juos palikdami vienus, jais nesirūpindami ir neroddami gero pavyzdžio.

ATSAKOMYBĖ PRIEŠ SAVO TAUTĄ

Vieną iš sunkiausių problemų jaunimui sudaro jų atsakomybė tautai. Dirbti ir kovoti dėl lietuviybės, dėl jos išlikimo tik dėl to, kad tėvai to nori, jaunuoliui yra per maža. Jaunimas viskam ieško prasmės. Diskutuoja, svarsto, kaip išmano, namie, susirinkimuose, stovyklose, kodėl reikia išlikti lietuviais. Ne dažnai surandami tokie tvirti argumentai, kaip kad tų, kurie griaua tautinio išlikimo prasmę (ypač amerikiečių mokyklose). Atrodo, kad prie tautybės tampriausiai mus riša šeima — kolei gyvenimiškai kartu su tėvais, dalyvauji organizacijose,

drauge su lietuviais. Bet visa tai tik aplinkybės. Jei iš tų aplinkybių ištruktum, kas įvyktų?

Atsakomybės jausmas įsako, kad nutausti yra gėda. Labiau gerbiami tie, kurie išlieka nenuatautėję. Silpniesni greičiau nutausta, o stipresni ir daugiau susipratę išlieka. Būti stipriu yra garbė, būti silpnu — gėda. Geras šeimos narys gina savo šeimos garbę; geras organizacijos narys gina savo organizacijos garbę, jai dirba, aukojasi ir džiaugiasi jos pasiekimais. Tauta yra to paties kraujo kilmės žmonės. Jie visi kartu ginasi, jei kas juos nori nuskriausti. Jie visi kartu didžiuojasi ir jaučiasi laimingi, kai ko nors geresnio pasiekia už kitas tautas. Geri tautos vaikai rūpinasi kitais savo tautiečiais, kai juos ištinka nelaimė. Taip yra visur, visame pasaulyje.

Gali kilti klausimas, kaip būti gerais šio krašto piliečiais ir kartu neapleisti savo tautos reikalų. Tai yra galima, kadangi mes dažnai neišvystom visų savo galių ir praleidžiame didelę savo gyvenimo dalį niekam, kai tuo tarpu galėtume pasišvęsti šitiems reikalams. Tikrai reikia labai daug pastangų suderinti savo pareigas ir lietuvių, ir amerikiečių visuomenei.

ATSAKOMYBĖ DRAUGŲ RATELYJE

Normalus žmogus bendrauja su kitais žmonėmis, kadangi jis negali gyventi atsiskyręs ir užsidaręs. Jaunimas ypatingai mėgsta bendrauti. Kadangi draugų įtaka jaunuoliui turi daug reikšmės jo elgesiui ir charakterio susiformavimui, jis turėtų siekti jų bendravimo formą ir turinį nukreipti į didesnį atsakomybės jausmo ugdymą, o ne priešingai. Draugai gali daryti didelę

įtaką jo intelektualiniam, emociniam ir motyvaciniam išsivystymui. Ne vien tik diskusijos ir paskaitos apie tautinius ar moralinius klausimus, bet ir šiaip artimas ir rimtas bendravimas turi didelės reikšmės. Akademinis jaunimas jau daug kur turi savo klubus (politinius, tautinius, religinius), kuriuose dažnai veikia su dideliu entuziazmu. Tačiau, kad toks bendravimas nenusibostų ir nenutrūktų, reikia prasmingesnio ir įdomesnio turinio. Ne tik čia, bet ir visur kitur, kur jaunimas bendrauja, būtų naudinga ieškoti būdų tą ryšį kreipti tobulėsniu atsakomybės keliu.

ATSAKOMYBĖ RELIGIJOS ATŽVILGIU

Kiekviena religija, atrodo, turėtų turėti teigiamos reikšmės žmogui, kadangi ji turi ryšį su Dievu ir jo pripažinimu. Dievas nedaro dalykų, kurie griautų jo paties darbus. Juk ir žmogaus darbai nėra vertingi, jei jo paties vieną dieną padaromi, o kitą sugriaujami. Tuo labiau Dievas leido žmones gyventi, tai ir nori, kad tie žmonės gyventų taip, kaip jis jiems nurodė. Daugumas mūsų, lietuvių, yra katalikai. Kristaus moksle mes randame atsakymą į kiekvieną iškylantį mums klausimą, kaip gyventi ir elgtis, kad ne tik po mirties būtume verti matyti Dievą ir su juo džiaugtis, bet kad ir žemėje mes būtume stiprūs ir sveiki moraliai. Sako, kad šeima, kuri kartu meldžiasi, kartu ir gyvena. Ir lietuvių šeimos, kai jos kartu melsis, kartu ir gyvens. Atsimenu, kaip kelios šeimos susirinkdavome gegužės mėnesį dalyvauti gegužinėse pamaldose; vieną kartą pas vieną, kitą kartą pas kitą. Tos šeimos, kurios yra arti

(nukelta į sekanti puslapį)

CINERAMA'S RUSSIAN ADVENTURE

1958 m. JAV ir Sovietų Rusijos valdžios viršūnės susigalvojo visą seriją kultūrinių pasikeitimų. Beveik tuo pačiu laiku „užgimė“ pirmoji „Cinera-rama“.

Dabar gi, po 8 metų, šių dviejų bandymų takai susikirto, amerikiečių publikai pristatant „Bing Crosby in Cinerama's Russian Adventure“.

Prologe Bing, grodamas balalaika, klausia: „Kas per šalis yra toji Rusija? Kas yra jos žmonės?“ Nelaimei, net po dviejų su puse valandos šie klausimai taip ir lieka visai neatsakyti — net nė paviršutiniškai.

Filmas yra nufilmuotas sovietų fotografų, antraštei pridėtas magiškas Crosby vardas užtikrinti pasisekimui. Tačiau nepavyko apgauti nei papras-

tai nuolaidžių amerikiečių kritikų. Ir jie pamatė, kad tai yra išdailinta, iškvėpinta komunistų propaganda (nors ir gerai užmokėta). Rodomas tik frontas, lyg „čiorni vchod“ — užpakalinis įėjimas pas juos neegzistuoją.

Toji propagandos mišrainė taip susukta, kad rusai rodo tą, ką jie nori, o ne ką žiūrovas pageidautų pamatyti. Netgi normaliai neatsargūs momentai yra gerai apsaugoti. Kiekvieno fotografo susidūrimas su publika yra lygus jų garsioms „spontaniškoms demonstracijoms“ — surežisuota ir rodomi ne paprasti piliečiai, bet gerai aprengti artistai. Ir jie tepraskleidžia tik uždangos kamputį, parodydami pramoginę, kultūrinę bei atletinę Rusijos pusę. Net nė trumpiausio žvilgsnio nemesta į kasdienį gyvenimą. Sudaroma iliuzija, lyg visas rusų gyve-

nimas yra nerūpestingas — vien žaidimai ir linksmybės.

Nežinoma rusų intencija, bet žiūrovui gaunasi išpūdis, kad rusai yra energingi, stiprūs, atletiški, besišypsa ir... labai triukšmingi. Tas triukšmas susidarė dėl sovietų per stipraus garso įrašymo. Tenka klausytis nuolatinio triukšmo: arklių kanopų, užiančių motorų, riksmų, dainų, šunų lojimo; netgi paukščių Čiulbesys miške pastebimai per garsus.

Scenos spalvingos ir gražios su troikos lenktynėmis, tautinių ir kitų šokių šokėjais, akrobatais, medžiotojais, povandeniniais plaukėjais ir t. t. Savaime aišku, nepamirštama atskleisti turistams nuolatos rodomus išgarsintuosius Maskvos marmurinius požemius, Kremliaus bokštus, Maskvos cirką (perilgai nusitęsusi iki nuobodumo), Bolshoi teatrą, Moisejev šokėjus, paplūdimius ir netgi Sibiro gerąją pusę. Tuo ir baigiasi, žiūrovo niekad neįleidus į Rusijos viduri.

Keista, bet nerodoma jokių scenų iš kasdienio žmogaus gyvenimo: kaip jie dirba įstai-gose, fabrikuose, dirbtuvėse, laboratorijose, krautuvėse, gyvenamuose namuose, mokyklose, žemės ūky (kur liko tie išgarsintieji kolchozai, žemdirbiai su traktoriais?).

Techninis pastatymas dėl savo netobulumo yra išblaškantis. Iš trijų dalių susidedąs filmas niekad per susidūrimus nesutampa, šokinėjantis ir dvigubo vaizdo. Visa vidurinioji dalis daug tamsesnė už kitas dvi. Atrodo, rusai, kurie

ATSAKOMYBĖ (iš 217 psl.)

viena kitos maldoje, negali būti toli viena nuo kitos nelaimei ištikus. Bendra malda sujungia visus vienos šeimos ryšius pagal Dievą. Jei tą ryšį Dievas saugos ir palaikys, tai jokia galybė negalės jo nutraukti. Dievas saugos tą ryšį, jei mes norėsime, kad jis saugotų.

Jaunimui reikia saugoti tradicijas, nes jos palaiko tautiniai religinės savybės. Tradicijos yra barjeras, kuris neleidžia atsakomybės jausmui sumažėti ir išnykti. Verta į tai atkreipti dėmesį ne tik jaunimui, bet ir jų dvasios va-

dams. Mūsų tradicijos jau dideliame pavojuje.

Kadangi aš pati jaučiu, kad dar mano subrendimas nėra pilnas ir mano pačios atsakomybės jausmas tik vystosi, todėl negaliu šią temą nagrinėti autoritetingai. Kai pati perskaitau savo čia užrašytas mintis, jaučiu, kad galėjau pasvarstyti tik mažą dalelę duotųjų temos klausimų. Išsamiau jas išgvildinti galėtų koks psichologas ar kunigas, gerai su jaunimo problemomis susipažinęs ir sugebąs praktiškais gyvenimo nurodymais padėti jaunimui išugdyti atsakomybės jausmą.

siekia mėnulio (ir, be abejo-
nės, pagal jų nuomonę, „išra-
do“ Cinerama), galėtų ją ge-
rokai pagerinti. Muzika mo-
mentais nemaloniai spiegianti.

Ši filmą pramogai galėtų
stebėti visa šeima. Bet ar ver-
ta matyti visai netikrą Rusi-
jos vaizdą?

JUDITH

Spalvotasis filmas „Judith“
yra paprasta, bet jaudinanti
drama iš žydų gyvenimo. Tai
lyg filmo „Exodus“ pakaitalas.
Filmas atpasakoja įvykius
1947-1948 m. Palestinoje, bri-
tų mandatui besibaigiant,
prieš jiems atšaukiant kariuo-
menę, kad tuo užtikrintų ke-
lią į Izraelio valstybės gimimą.

Filmas pastatytas pagal
Lawrence Durrell tekstą. Sure-
žisavo Daniel Mann. Panašiai
kaip besikuriant JAV-ems,
naujakuriai kūrėsi su šautuvu
vienoje rankoje, arklų — ki-
toje, taip ir sabrai — Izraely-
je gimę — kovoja ir gerina
žemę, gal tik daugiau mokslis-
kai, bet lygiai taip pat pasi-
šventusiai.

Sophia Loren vaidina žydę
Judith (neatskleisto europie-
tiško kilimo), kuri buvo ište-
kėjusi už vokiečio. Tapęs na-
cininku, Hitleriui kylant, jis
mėgina pagreitintai išspręsti
„žydų problemą“, paaukoda-
mas ir savo žydę žmoną ir vai-
ką. Judith, stebuklingai išli-
kusi gyva Daehau koncentra-
cijos stovykloje, įvežama ne-
legaliu būdu į Kibbutz, Pales-
tiną. Ji yra vienintelė, galinti
atpažinti buvusį nacį, dabar
Damaske mokantį arabus tan-
kų taktikos.

Haganah — žydų pagrindžio
kariuomenė — nori jį pagrob-
ti, nes jis arabų pusėje pla-
nuoja tankų ataką prieš Pal-
estiną, kai tik britai pasi-
trauks.

Žydės rolė lyg specialiai So-
phia Loren parašyta, taip ji

gerai tinka. Tipingą, išdidų
nacį vykusiai vaidino Hanz
Verner. Haganah komendan-
tas Aaron Stein — Peter Finch
— su izraelitišku akcentu ro-
lei priduroda reikšmę, kuri ne-
lieka nepastebėta. Britų akto-
rius Jack Hawkins — britų
komendantas — filosofiškas,
nesileidžias į nesąmones, bet
labai simpatingas asmuo.

Ne vieną išėvį sujaudins iki
ašarų scena, kurioje sena žy-
dė, išmugeliuota į Palestiną,
sukrinta ant jūros kranto ir
pabučiuoja drėgną žemę.

Suaugusiems ir jaunuoliams.

THE FIRST DAY OF FREEDOM

Čikagos lenkų gyventojų
skaičius yra didesnis už bet
kurio kito pasaulio miesto, iš-
skyrus Varšuvos. Logan teatre
(2646 Milwaukee Ave.) Čika-
gos lenkų tirštai apgyvendin-
toje kolonijoje vyksta 5 ge-
riausių lenkų filmų festivalis.

Iš Lenkijos importuotas fil-
mas „The First Day of Free-
dom“ yra jautrus, gilia minti-
mi atidengias karo baurumus
ir žmogaus besikeičiančią pri-
gimtį. Lenkų spaudos vadina-
mas „1964 m. geriausiu filmu“,
šis lenkiškai įkalbėtas su an-
gliškais parašais filmas techni-
škai bei dramatiškai prilygsta
pirmiesiems pokariniais italų
ir kai kuriems rusų filmams,
kurie siekė pabrėžti karo be-
viltiškumą.

„Laisvė reiškia teisę pasi-
rinkti“ — taip vieno herojaus
lūpomis nusakoma moralinė
bei filosofinė tema šiame pa-
sakojime paskutinėmis Hitle-
rio valdymo dienomis. Spren-
džiamas atsakomybės klausi-
mas prieš kerštą.

Geriausi talentai: rašytojai
bei gamintojai dalyvavo pa-
statyme, kuris pagrįstas pagal
neseniai mirusio rašytojo
Kruczkoskio scenos veiklą.

Režisierius Aleksandras For-
das veiksmą vysto mažame
vokiečių miestelyje, kuriame
atsiranda lenkų belaisviai iš
netolimos stovyklos, išlaisvin-
ti sovietų ofenzyvai šluojant
skersai Vokietijos. Vokiečių
civiliai pabėgę. Likę tik keli.
Vedamas atsakomybės jausmo
savo profesijai ir sužeistie-
siems, jų tarpe lieka gydyto-
jas su 3 dukrom, nesaugioms
nuo lenkų nei nuo rusų. Vy-
riausioji lieka žiauriai nu-
skriausta. Jaunas leitenantas
Jan stengiasi apsaugoti gydy-
tojo šeimą, tačiau sugrįžę vo-
kiečių belaisviai atakuoja
miestelį. Užverda arši kova su
lenkais ir rusais. Filmo pa-
baiga karti ir tragiška.

Aktorius Tadeusz Lomnicki
— švelnus, disciplinuotas ir iš-
tikimas civilizuoto pasaulio
principams Jan — puikiai iš-
pildo savo vaidmenį. Kitas
puikus talentas, jaunosios In-
gosbaro aukos rolėje — Beata
Tyszkiewicz.

Geraid vaidybiniai pasireiš-
kia šalutinėse rolėse: Tadeusz
Fijewski — gydytojas, Elz-
bieta Czyzewska, jo 18 m.
per anksti subrendusi duktė
Luzzi ir kiti.

Ši rimta drama tinka tik su-
augusiems. Filme rereikia ieš-
koti nei gerų, nei blogų cha-
rakterių. Lengvai pastebima
pagrindinė mintis: kas tik pa-
kelia ginklą kovai, žūsta nuo
jo.

Stasė Semėnienė

A PATCH OF BLUE

„A Patch of Blue“ filmas,
nors iš paviršiaus atrodo lyg
rasinės įtampos drama, iš tik-
ro yra graži meilės istorija.

Šio nespaltoto filmo techni-
nis apipavidalinimas niekuo
ypatingu nepasižymi, bet ar-
tistų vaidyba yra be priekaiš-
to, gera. Shelly Winters vaidi-
na motiną. Ji už šią rolę buvo

KAS GALI AUKLĖTI

Paskutiniu laiku mūsų spaudoje dažnai rašoma apie vaikų ir jaunimo auklėjimą. Gerai, kad rašoma; gerai, kad steigiami darželiai, kad tik viskas lietuviybės labui eitų. Tačiau tarp tų raštų yra daug nepraktiškų patarimų ir net kartais juokingų faktų. Maloniai prašau, kad apie jaunimą ir vaikus laikraštyje - žurnale rašytų tėvai ir auklėtojai, o ne tie, kurie šeimos niekad neturėjo ir jos vargų bei rūpesčių nepakėlė. Vienas dalykas yra daug kalbėti, kitas yra gyvenimą išgyventi. Mes tėvai norime, kad ir darželių vedėjai būtų tėvai bei šeimos nariai, o ne viengungiai. Čia nenoriu toliau kalbėti, bet į tai tikrai verta dėmesį atkreipti.

Balys Brazdžionis, Čikaga

Nors šį laišką įdedame, tačiau jo turiniu kiek suabejojame. Patirtis, šeimoj auklėjant savo vaikus, auklė tojui yra tikrai labai naudinga, tačiau ji nėra nei vieninga, nei absoliučiai būtina sąlyga tapti auklėtoju. Šeima duoda progą, bet ne patį sugebėjimą auklėti. O progų galima rasti ir kitur — organizacijoj, vaikų daržely, ne savo šeimoj ir t.t. Jei p. Balio Brazdžionio teigimas būtų tikslus, tai, rodos, visi tėvai turėtų būti geri auklėtojai ir nei vienas nevedęs geras auklėtojas. O tačiau praktika rodo ką kita: kad kartais tėvai nesugeba auklėti savo vaikų ir kad kartais nevedęs sugeba "prie vaiko priėti". Pastaruoju atveju gal daugiau kalbama apie išimtis,

tačiau ten, kur yra išimčių, negalima visuotinai nei teigti, nei neigti. Tas pats dėsnius taikytinas ne tik auklėjimui, bet ir rašymui kaip auklėti. — Red.

ATITAIŠYMAS

"L. L." vasario nr. 58 psl., 2 kolonoj, 12 eil. atspausdinta klaidingai: "Tuo tarpu kun. A. Bučinskas iš Australijos rašo". Turėtų būti: "Tuo tarpu A. Bučinskas iš Australijos rašo".

UŽLEIDO VIETĄ

Arso klebonas šv. Jonas Vianney gyvenime visada buvo nuolankus, ir užleisdavo geresnę vietą kam kitam. Tai jis daro ir miręs: paskutiniam "L. L." numerį užleido savo vietą šv. Jonui Bosko. (žr. balandžio nr. 164 psl.).

šiais metais nominuota ir laimėjo "Oscar" premiją, kaippo geriausia artistė šalutiniame vaidmenyje. Aklą dukterį Seliną vaidina Elizabeth Hartman, kuri irgi buvo nominuota kaippo geriausia artistė, bet, gaila, "Oscar" nelaimėjo. Artistas Sidney Portier šiame filme vaidina Selinos draugą Gordon. Sidney Portier yra negras ir praeitais metais gavo "Oscar" premiją už vaidybą "Lilies of the Field".

Su tokiu gabių artistų rinkiniu, filmo veiksmas vystosi pamažu, bet su kiekvienu judesiu atskleidžia gilų jaunos Selinos tamsaus gyvenimo skausmą. Namuose Selinos

niekas nemylė, ji tik išnaudojama darbui ir visaip niekinama. Ypač skaudu, kad daugiausia ji nukenčia nuo savo motinos.

Mergaitė trokšta išsilaisvinti iš šiurkštaus, barniais ir alkoholizmu ją supančio, žemos klasės gyvenimo. Kartą, gavus progą nueiti į miesto parką, Selina atranda jame savotišką atsipalaidavimą nuo nemalonių namų atmosferos. Ji džiaugiasi parko erdvės laisve ir, sėdėdama po medžiu, svajoja, kad ji skrieja pievomis ir laipioja po medžius.

Parke ji susidraugauja su Gordonu, kuris, supratęs nelaimingą Selinos padėtį na-

muose, nutaria jai padėti. Selina, gal pirmą kartą gyvenime patyrus gerą, žmogišką širdį, prie jo prisiriša. Jos tamsiame, meilės ištroškusiame, pasaulyje nėra nei rasinių, nei klasių skirtumų barjerų. Aklos mergaitės tyra meilė juodukui Gordonui simboliškai, nors momentui, nuskaidrina rasinių nesutikimų ir kitokių diskriminacijų pilną žmonijos veidą.

Filmas taikomas suaugusiems. Problema sprendžiama labai švelniai ir neturėtų mekeno pažeisti, o tik gal praplėsti kai kurių akiratį į gyvenimą.

Dalė Koklytė-Lukienė

LITUANUS

VAJUS

Jau vienuolikti metai kaip lietuviai studentai kreipiasi į plačiąją visuomenę, prašydami aukomis, prenumeratomis bei skaitytojų adresais paremti anglų kalba leidžiamą "Lituanus" žurnalą, kuris skelbia ir kelia Lietuvos reikalus svetimtaučių tarpe. Jaunimo Metų proga skelbiamas vajas, kurio tikslas yra surinkti 12,000 dolerių ir tuo užtikrinti sekančių metų žurnalo leidimą. Asmenys ir organizacijos prašomos paremti "Lituanus" leidimą savo aukomis, prenumeratų atnaujinimu ir prisiuntimu galimų naujų skaitytojų adresų.

MIŠIOLAS

Sekmadieninio mišiolio lietuvių kalba leidimu rūpinosi tėv. Kazimieras Raudeliūnas, S. J. Leidiniui pasirodžius spaudoje, buvo sulaukta visa eilė palankių atsiliepimų. Štai vienas kunigas iš Vokietijos rašo: "Nepaprastai esu Jums dėkingas už gražų lietuvišką mišiolą, kurio jau labai senai laukė lietuviai kunigai Europoje. Pirmą kartą panaudojau jį Verbų sekmadienį. Malonu buvo mels-tis savo gimtąja kalba iš tokios gražios knygos. Mūsų gražų leidinį pastebėjo ir kitataučiai. Vokiečiai gyrė išleidimą, tikrai žavų darbą. Jis mažai kuo atsilieka nuo Pusteto leidinio. Lenkai, latviai, ukrainiečiai bei kiti užsieniečiai žiūrėjo į mus su pavydu, kad mes ir šiuo atveju esame labiau organizuoti. Taigi labai ačiū už didelį, gražų, prasmingą leidinį!" Už to kunigo mišiolą užmokėjo viena geradarė. Europoje ir Pietų Amerikoje yra daugiau neturtingų kunigų, kuriems tokio mišiolio reikia. Norintieji už jiems siunčiamus mišiolus užmokėti prašomi kreiptis sekančiu adresu: 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636. Vieno mišiolio kaina — 30 dol.

AUKOJO

Nuoširdžiai dėkojame aukomis "L. L." parėmusiems. 11 dol. auko-jo J. Klimas (Indiana); 7 dol. — A. Anužis (Worcester); 6 dol. — L. Matuklenė (Toronto); po 3 dol. — O. Kaunienė (Brooklyn), A. Matonis (N. Y.), M. Lapinskas (Mass.), E. Arlauskienė (Conn.), M. Jurgaitis (III.), L. Bendoraitis, K. Mušinskienė (Čikaga), P. Sošienė (Čikaga); po 2 dol. — V. Jančiauskienė, M. Morkūnas, L. Radvila, A. Urbonas, A. Brinką, K. Suopienė, E. A. Kaminskas, A. Šiurnienė, A. Naujokas, V. Mažeika, V. Širmulis, S. Šiaučiūnas, kun. M. Kirkilas, A. Čepienė, M. Strungys, M. Čižikas, J. Lesevičius, K. Linkus, P. Gruodis, A. Želvys, E. Jucevičienė, A. Jankauskaitė, J. Guobužis, J. Narukynas (Čikaga), P. Martinkaitienė (Cicero), A. Grigaliūnas (Iowa), K. Vilkas, kun. J. Gaudzė, J. Kalainis, M. Basalykas, J. Bakštys, K. Daunys (Canada), J. Leiberls, A. K. Gruzdis, V. Levanas, B. Kūkalis, S. Blynas, A. Ivaška, C. Petru-lis (Conn.), M. Kapočius, B. Monkevičlenė, V. Sniulienė, J. By-tautienė (Mass.), P. Šepetyla (III.), L. Rumšas (Ind.), J. Petronis (Pa.).

ATSIŪSTA

PAMINĖTI

LIETUVIŲ KALBOS PRATI-
MAI. Paruošė D. Velička. Iš-
leido Pedagoginis Lituanisti-
kos Institutas. Rotatoriumi iš-
leistas sąsiuvinys. Čikaga.

Publijus Vergilijus Maronas.
ENĖJIDĖ. Vertė ir pagal ori-
ginalą hegzametrais lietuviš-
kai atkūrė dr. Ant. Rukša.
Leidėjas J. Kapočius. 295 psl.